

Nederland langs de Europese meetlat 2016

Nederland langs de Europese meetlat 2016

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2014–2015	2014 tot en met 2015
2014/2015	Het gemiddelde over de jaren 2014 tot en met 2015
2014/'15	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2014 en eindigend in 2015
2012/'13–2014/'15	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2012/'13 tot en met 2014/'15

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress: Centraal Bureau voor de Statistiek, Studio BCO
Druk: Tuijtel, Hardinxveld-Giessendam

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

Nederland langs de Europese meetlat 2016
is verkrijgbaar via www.cbs.nl.
Prijs: € 10,00 (exclusief verzendkosten)

ISBN 978-90-357-1666-7

Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2016.
Verveelvoudiging is toegestaan, mits CBS als bron wordt vermeld.

Voorwoord

In Nederland wordt 'Europa' steeds belangrijker voor politici, beleidsmakers, wetenschappers, producenten en consumenten. Samen met Eurostat en de Europese zusterorganisaties spant CBS zich in om de onderlinge cijfers vergelijkbaar te maken en zo te komen tot een consistent Europees statistisch systeem. Tegen de achtergrond van de recente crisis in Griekenland, de vluchtelingenstromen en de toegenomen terreurdreiging in Europa neemt Nederland op 1 januari 2016 het voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie over van Luxemburg. Dit zal een extra impuls betekenen voor de informatiehonger naar gegevens over de EU-lidstaten.

In deze publicatie laat CBS zien hoe de situatie in Nederland op een aantal terreinen zich verhoudt tot die in de andere EU-landen. Waarin lopen we voorop? Op welk gebied zitten we in de achterhoede, of zijn we een 'gemiddelde lidstaat'? Zo blijkt de Nederlandse bevolking de gelukkigste van Europa te zijn. En Nederlanders hebben meer dan alle andere Europeanen vertrouwen in de medemens. We

zijn ook een van de rijkste landen van Europa, hoewel in 2014 de economische groei lager was dan gemiddeld in de EU. Op de Europese ranglijst staat Nederland in twee gebieden onderaan: het heeft het laagste aandeel afgestudeerden in exacte studierichtingen en het zit ver in de achterhoede wat betreft het aandeel hernieuwbare bronnen in de energievoorziening.

Op alle beschreven terreinen zijn er binnen de EU interessante verschillen te zien tussen landen en regio's, maar ook tussen de nieuwe en de oudere lidstaten. Tenzij anders vermeld, zijn de cijfers in dit boek afkomstig van CBS en Eurostat.

Ik wens u veel leesplezier toe en nodig u graag uit op www.cbs.nl voor nog veel meer informatie.

Directeur-Generaal
Dr. T.B.P.M Tjin-A-Tsoi

Den Haag/Heerlen/Bonaire, januari 2016

Europese begrippen en instanties

Europese Unie. In 1958 richtten zes landen, waaronder Nederland, de Europese Economische Gemeenschap op. Sinds de ondertekening van het verdrag van Maastricht in 1992 heet dit verbond de Europese Unie, ofwel EU. De EU wordt bestuurd door het Europees Parlement, de Europese Raad en de Europese Commissie.

Eurozone. In 2002 werd in twaalf landen van de toenmalige EU de euro ingevoerd als nationaal betaalmiddel. Sindsdien zijn daar zeven landen bijgekomen. Per 1 januari 2015 bestaat de eurozone uit: België, Duitsland, Estland, Ierland, Griekenland, Spanje, Frankrijk, Italië, Cyprus, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Slovenië, Slowakije en Finland.

EU-15. Van 1995 tot 2004 bestond de Europese Unie uit vijftien landen: België, Denemarken, Duitsland, Ierland, Griekenland, Spanje, Frankrijk, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Finland, Zweden en het Verenigd Koninkrijk. Samen heten deze landen de EU-15.

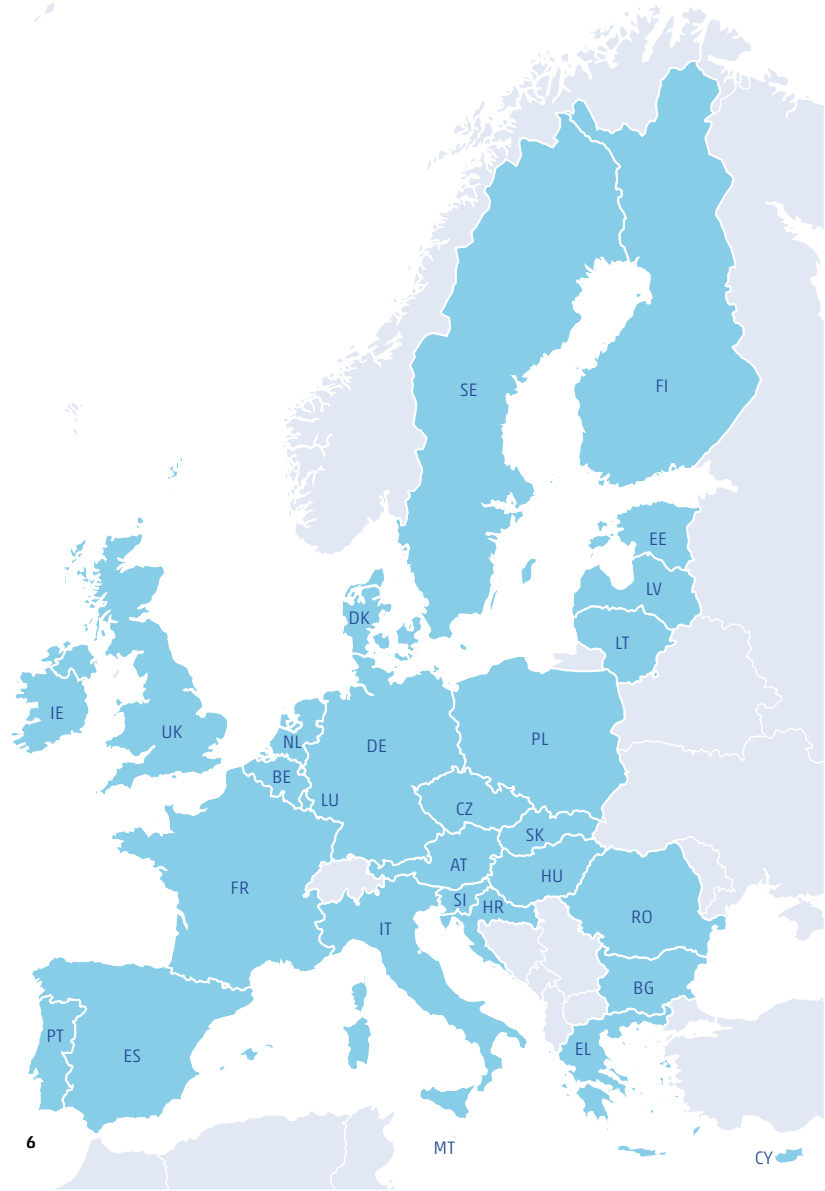
EU-25, EU-27, EU-28. In 2004 traden er tien nieuwe landen toe tot de Europese Unie: Tsjechië, Estland, Cyprus, Letland, Litouwen, Hongarije, Malta, Polen, Slovenië, Slowakije. Samen vormen deze de EU-25. Toen in 2007 Bulgarije en Roemenië volgden werd het EU-27, en sinds de toetreding van Kroatië in 2013 spreken we van de EU-28.

Europa 2020. Voor de periode 2010–2020 heeft de EU een groeistrategie bepaald. Hierin zijn doelen gesteld voor het jaar 2020 op het gebied van werkgelegenheid, innovatie, onderwijs, sociale samenhang en klimaat. Elk EU-land heeft deze vertaald naar nationale doelstellingen. De Nederlandse doelen zijn: minstens 80 procent arbeidsparticipatie, 2,5 procent van het bbp naar onderzoek en ontwikkeling, hoogstens 8 procent voortijdige schoolverlaters, 40 procent hoogopgeleiden, 100 duizend minder mensen in huishoudens met een lage werkintensiteit en 16 procent minder uitstoot van broeikasgassen.

Eurostat. In Luxemburg staat het kantoor van Eurostat, sinds 1959 het statistiekbureau van de Europese Unie. Eurostat verzamelt nationale en regionale statistieken van de lidstaten, berekent zo mogelijk een Europees totaal of gemiddelde, en publiceert deze cijfers op haar website en via persberichten en publicaties. In samenwerking met de nationale statistiek-bureaus zorgt Eurostat dat de cijfers de nieuwe ontwikkelingen volgen, en goed vergelijkbaar zijn tussen landen. Bovendien bewaakt Eurostat de kwaliteit van statistieken, en samen met de lidstaten geeft het statistisch advies aan en organiseert het trainingen voor nieuwe en kandidaatlidstaten.

Europese Unie

■	EU
BE	België
BG	Bulgarije
CY	Cyprus
DK	Denemarken
DE	Duitsland
EE	Estland
FI	Finland
FR	Frankrijk
EL	Griekenland
HU	Hongarije
IE	Ierland
IT	Italië
HR	Kroatië
LV	Letland
LT	Litouwen
LU	Luxemburg
MT	Malta
NL	Nederland
AT	Oostenrijk
PL	Polen
PT	Portugal
RO	Roemenië
SI	Slovenië
SK	Slowakije
ES	Spanje
CZ	Tsjechië
UK	Verenigd Koninkrijk
SE	Zweden

Inhoud

1	Vertrouwen	9
2	Geluksg gevoelens	13
3	Toerisme en vakanties	17
4	Asielverzoeken	21
5	Internationale studenten	25
6	Vrouwen in bètastudies	29
7	Goederenbalans	33
8	Goederenoverslag	37
9	Broeikasgassen	41
10	Biologische landbouw	45
11	Milieubelastingen	49
12	Jeugdwerkloosheid	53
13	Arbeidsmarkt	57
14	Arbeidsdeelname ouderen	61
15	Armoederisico	65
16	Economische groei	69
17	Brood- en voedingsprijzen	73
18	Huizenprijzen	77
19	Overheidsfinanciën	81
20	Uitgaven gezondheidszorg	85
21	Sterfte aan hartziekten	89
22	Bron: CBS	93

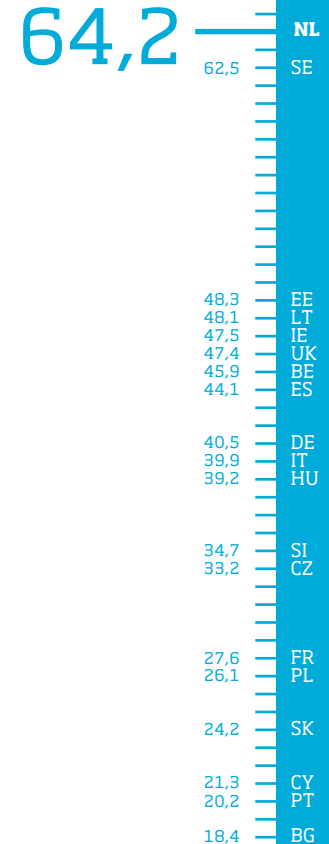
Vertrouwen in het Europees Parlement, 2012

47% van de bevolking
in België

18% van de bevolking
in het Verenigd Koninkrijk

1. Vertrouwen

Het vertrouwen in de medemens en in maatschappelijke en politieke instituties is een belangrijke graadmeter voor de sociale cohesie in de samenleving. Nederland scoort binnen Europa hoog op het vertrouwen. Hoe is het in andere Europese landen gesteld met het vertrouwen?

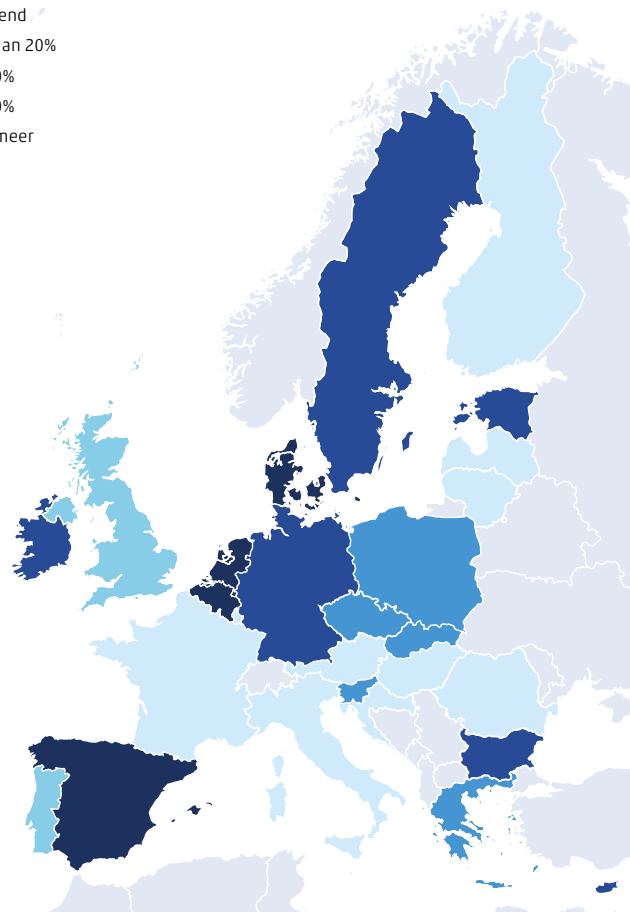
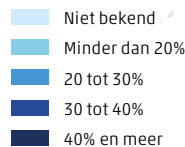

De Nederlandse bevolking heeft veel vertrouwen in de medemens en in gezaghebbende instituties. Twee op de drie personen hebben vertrouwen in de medemens en het rechts-systeem, ruim drie kwart vertrouwt de politie. De verschillen tussen de landen van de Europese Unie (EU-24) zijn groot. In Noord-Europa is het vertrouwen het grootst, gevolgd door landen in West-, Zuid- en Oost-Europa. In Denemarken en Finland heeft zo'n drie kwart vertrouwen in de medemens. Nederland completeert de top drie. In onze buurlanden België en Duitsland is het onderlinge wantrouwen beduidend groter. Het laagst is het vertrouwen in de medemens in Bulgarije: minder dan een op de vijf stelt vertrouwen in andere mensen.

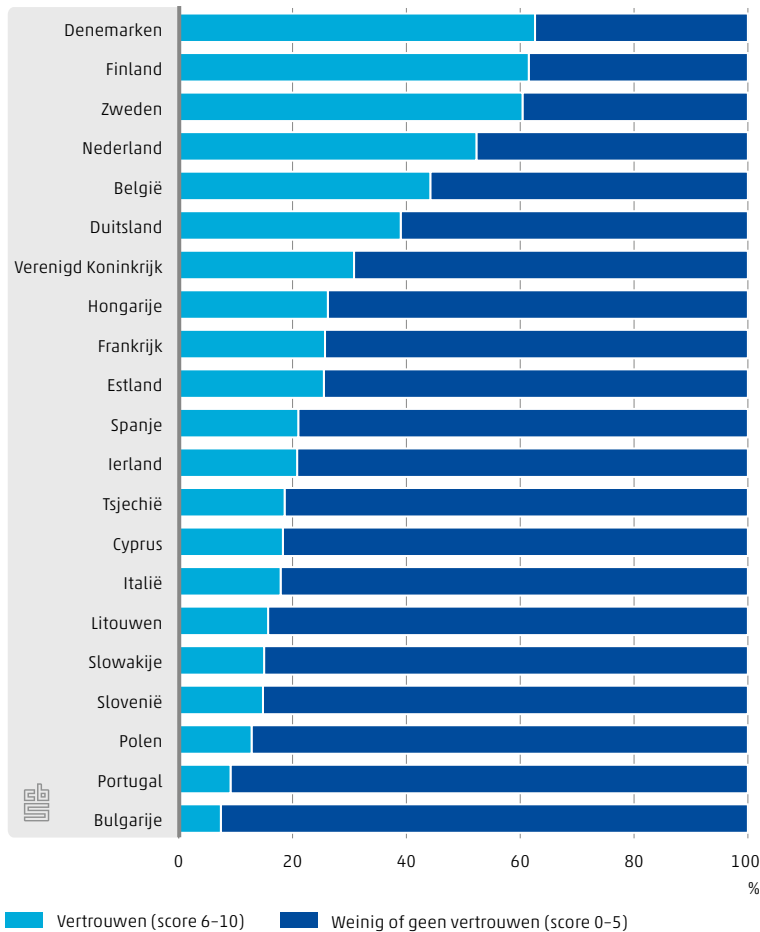
Vertrouwen in rechtssysteem

In slechts zes landen heeft een meerderheid van de bevolking vertrouwen in de rechtssysteem. Naast Nederland is dat het geval in Scandinavië, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Vooral in de Oost-Europese landen is er weinig vertrouwen in het functioneren van de rechterlijke macht, maar dat geldt ook in Portugal en Spanje. Het vertrouwen in de politie laat een vergelijkbaar patroon zien. Vooral in Bulgarije en Slowakije

1.1 Aandeel bevolking dat vertrouwen heeft in het Europees Parlement, 2012

1.2 Aandeel bevolking dat aangeeft vertrouwen te hebben in het nationaal parlement, 2012

geniet de politie weinig vertrouwen van de burgers.

Vertrouwen in de politiek is een belangrijke graadmeter voor het democratische gehalte in de samenleving. De helft van de Nederlandse bevolking heeft vertrouwen in politici. Daarmee loopt Nederland voorop in Europa. In veel landen is het vertrouwen in politici laag. Minder dan een op de tien inwoners van Bulgarije, Cyprus, Spanje, Portugal, Polen en Slovenië vertrouwt zijn volksvertegenwoordigers. Net als in Nederland heeft ook ruim de helft van de bevolking van de drie Scandinavische landen vertrouwen in het parlement.

Vertrouwen in EU

In geen enkel land is een meerderheid te vinden die vertrouwen stelt in het Europees Parlement. In België is dit vertrouwen nog het grootst (47 procent), op de voet gevolgd door Denemarken, Nederland en Finland.

Bevolking EU, 2013

60%

(bijna) altijd gelukkig

13%

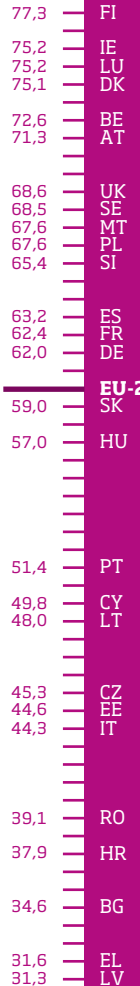
zelden of nooit gelukkig

2. Geluksgevoelens

Nederlanders zijn de gelukkigste mensen in Europa. Ze zijn ook het meest tevreden. Letten en Grieken zijn het minst gelukkig. Hoe gelukkig en tevreden zijn mensen eigenlijk met het leven dat zij leiden? En hoe groot zijn de verschillen hierin tussen inwoners van de verschillende lidstaten van de Europese Unie?

Percentage bevolking dat zich (bijna) altijd gelukkig voelt, 2013

82,2

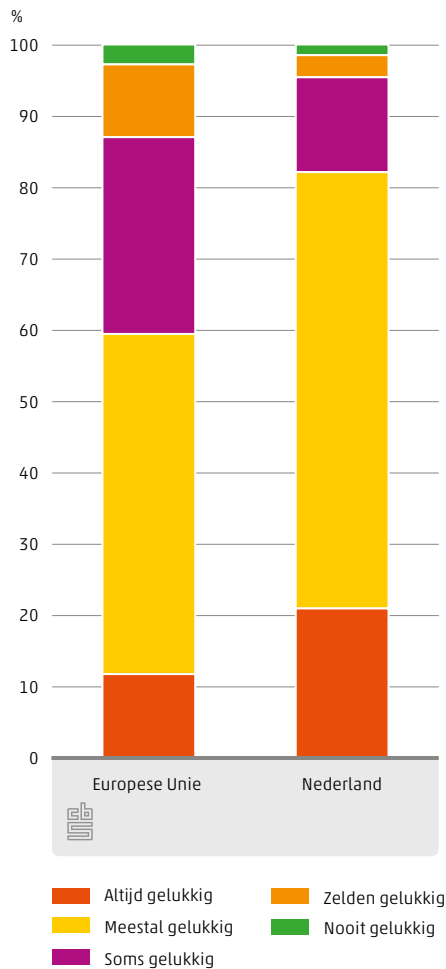
Inwoners van Nederland (16-plus) zijn gelukkiger dan de gemiddelde Europeaan. In 2013 geven bijna zes op de tien EU-burgers aan dat zij zich de afgelopen vier weken altijd of bijna altijd gelukkig hebben gevoeld. In Nederland zeggen acht op de tien mensen dat. Het aandeel gelukkige mensen is in Nederland het hoogste van de Europese Unie. Inwoners van Letland en Griekenland voelen zich het minst vaak gelukkig. In beide landen geeft 31 procent aan (bijna) altijd gelukkig te zijn.

Tevredenheid

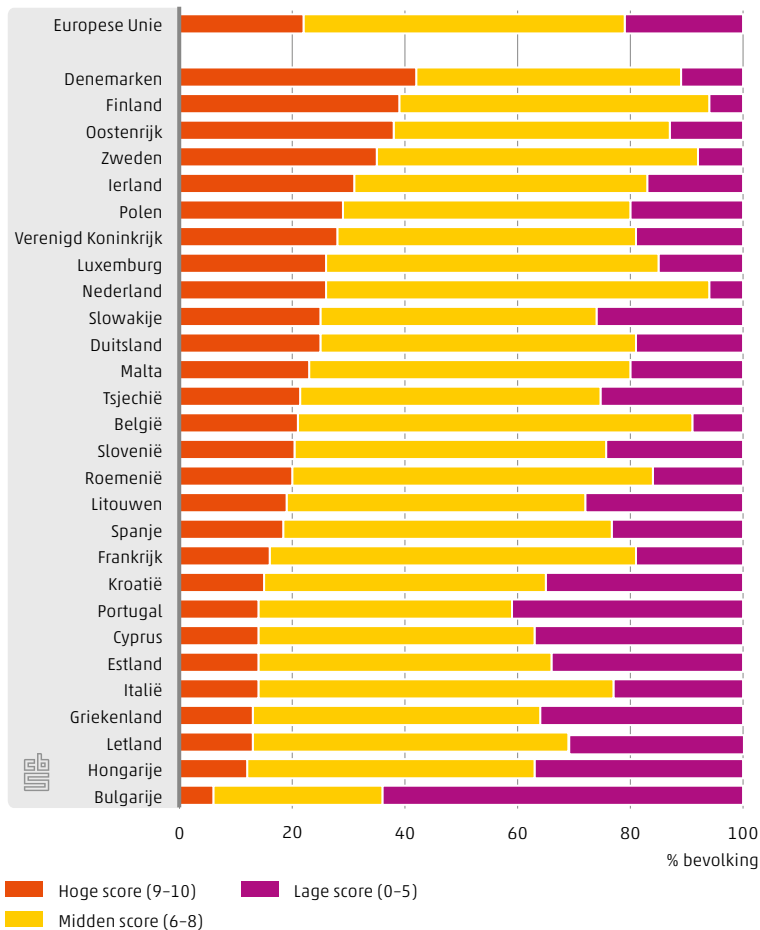
Ruim één op de vijf EU-burgers geeft een 9 of een 10 voor de mate waarin zij tevreden zijn met hun leven. Een even grote groep geeft een score van 0 tot en met 5. In Nederland is het aandeel mensen met een hoge score iets hoger dan het EU-gemiddelde. Het aandeel mensen met een score van 5 of lager is in Nederland slechts 6 procent. Bulgaren zijn het minst tevreden met hun leven; maar liefst 64 procent geeft een lage score voor tevredenheid met het leven. Daarmee zijn ze duidelijk veel minder tevreden dan andere Europeanen.

Het meest tevreden zijn Europeanen over hun persoonlijke relaties, gevolgd door de woning,

2.1 Frequentie van geluksgevoelens, 2013

2.2 Tevredenheid met het leven, 2013

de woonomgeving en de tijdsbesteding. Het minst tevreden zijn ze met hun financiële situatie. In Nederland is de rangorde gelijk, maar het tevredenheidsniveau ligt voor al deze onderdelen hoger. Denen, Zweden, Finnen en Oostenrijkers behoren, net als Nederlanders, tot de meest tevreden EU-burgers. Bulgaren zijn juist op alle gebieden het minst tevreden.

A photograph of two young women in a public square, likely the Louvre Museum courtyard in Paris. The woman on the left is sitting on a stone ledge, wearing a red t-shirt with a 'Spencer's North East' logo and denim shorts, holding a smartphone to take a photo. The woman on the right is standing, wearing a blue patterned top and a red skirt, also holding a smartphone. In the background, there is a large glass pyramid and a classical building with arches.

Vakanties, 2013

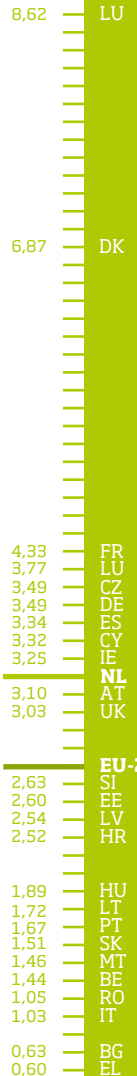
75% van Europeanen
in eigen land

97% van Luxemburgers
naar het buitenland

3. Toerisme en vakanties

Ruim acht op de tien Nederlanders gaan op vakantie. De korte vakanties worden vooral in eigen land doorgebracht. Van de lange vakanties brengen Nederlanders bijna twee derde in het buitenland door. Waar brengen andere Europeanen hun vakantie door: blijven ze in eigen land of gaan ze naar het buitenland?

3,11
2,75

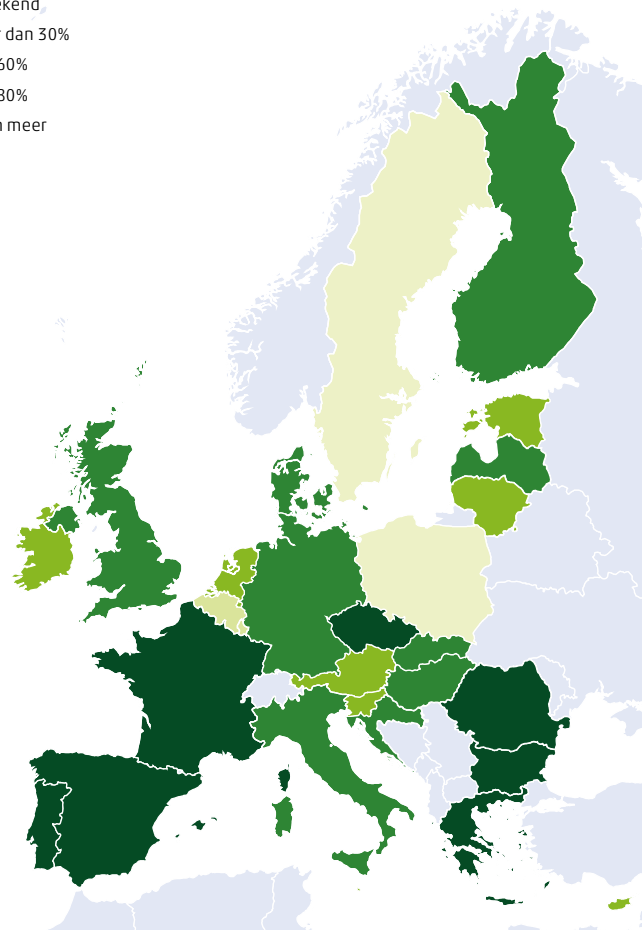
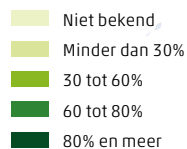
Zes op de tien inwoners van de Europese Unie gaan op vakantie. Drie kwart van alle Europeanen die op vakantie gaan, doet dat in eigen land. Inwoners van kleine landen gaan relatief vaak naar het buitenland, terwijl bewoners van grotere landen vaker in het eigen land vakantie vieren. Van de Fransen en Spanjaarden bijvoorbeeld blijven negen op de tien vakantiegangers in eigen land.

Nederlanders brengen hun lange vakantie (vier nachten of langer) graag in Duitsland of Frankrijk door en hun korte vakantie (één tot drie nachten) in Nederland. De vakantiebestemming hangt ook samen met het welvaartsniveau. Inwoners van rijkere landen kunnen zich veroorloven naar het buitenland te gaan. Zij kunnen ook meerdere vakantietrips per jaar maken.

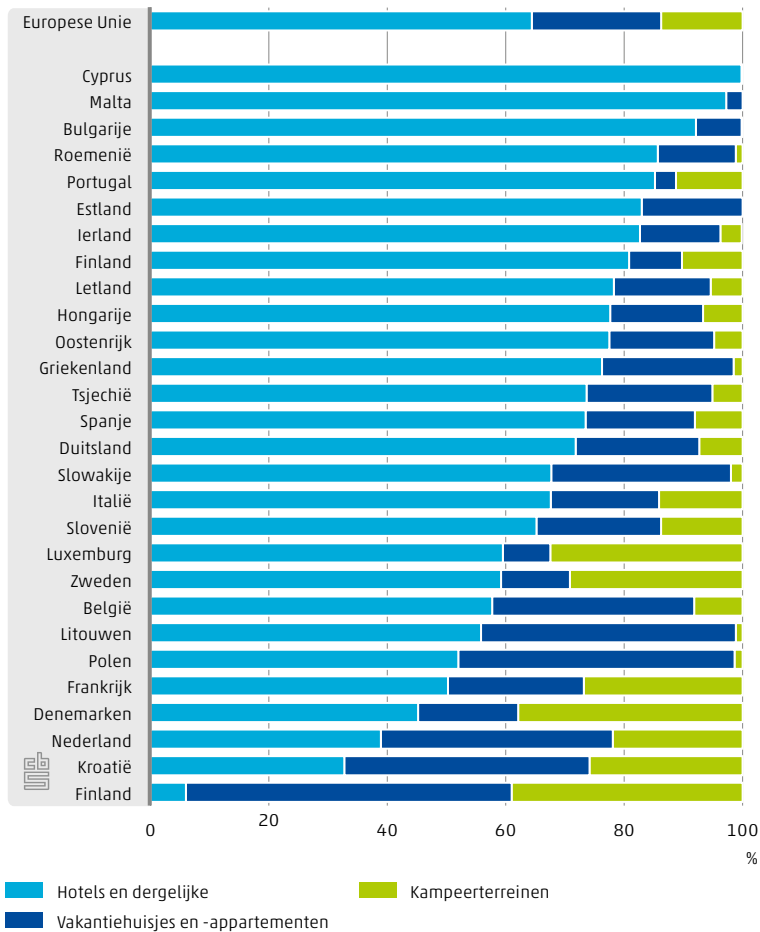
Korte en lange vakanties

Van alle vakanties in de Europese Unie is 57 procent kort en 43 procent lang. In Nederland en Duitsland zijn korte vakanties iets minder populair. In de Scandinavische landen en enkele Baltische landen is het omgekeerd: ongeveer drie kwart van alle vakanties is kort. Het aantal overnachtingen van toeristen in de

3.1 Aandeel vakanties in eigen land, 2013

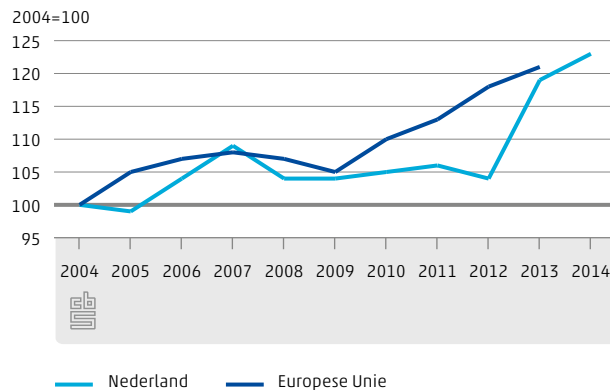

3.2 Overnachtingen naar soort logiesaccommodatie, 2013

verschillende logiesaccommodaties stijgt al een aantal jaren. Dit bevestigt het beeld dat toerisme wereldwijd een groeiende sector is. In Nederland steeg het aantal overnachtingen in 2013 sterk en ook in 2014 zet de groei door. Twee derde van alle overnachtingen in de Europese Unie zijn hotelovernachtingen. Kamperen is in de meeste Europese landen niet erg populair, behalve in Nederland en enkele andere Noord-Europese landen. Huisjesparken en appartementen hebben een aandeel van 20 procent in alle overnachtingen.

3.3 Aantal overnachtingen

Asielzoekers in de EU

2 691 000

aangekomen van januari 2014 tot juli 2015

3,2%

komt naar Nederland

4. Asielverzoeken

In Nederland dienden in 2014 bijna 22 duizend mensen een asielverzoek in en in de eerste helft van 2015 nog eens 9 duizend.

Hoe verhoudt het aantal asielverzoeken in Nederland zich tot dat in andere EU-landen? Welke landen nemen de meeste asielzoekers op? Wat zijn de belangrijkste herkomstlanden?

1,90
1,81

6,18

AT

4,69
4,04
3,29
2,79
2,55
2,50
2,01

MT
DE
DK
LU
CY
BG
BE

EU-28

1,54
1,34
1,20
1,11
0,73
0,63
0,26
0,26
0,23
0,21
0,20
0,17
0,15
0,11
0,10
0,08
0,06

NL
IT
FR
EL
FI
UK
IE
PL
LV
SI
ES
EE
RO
CZ
LT
HR
PT
SK

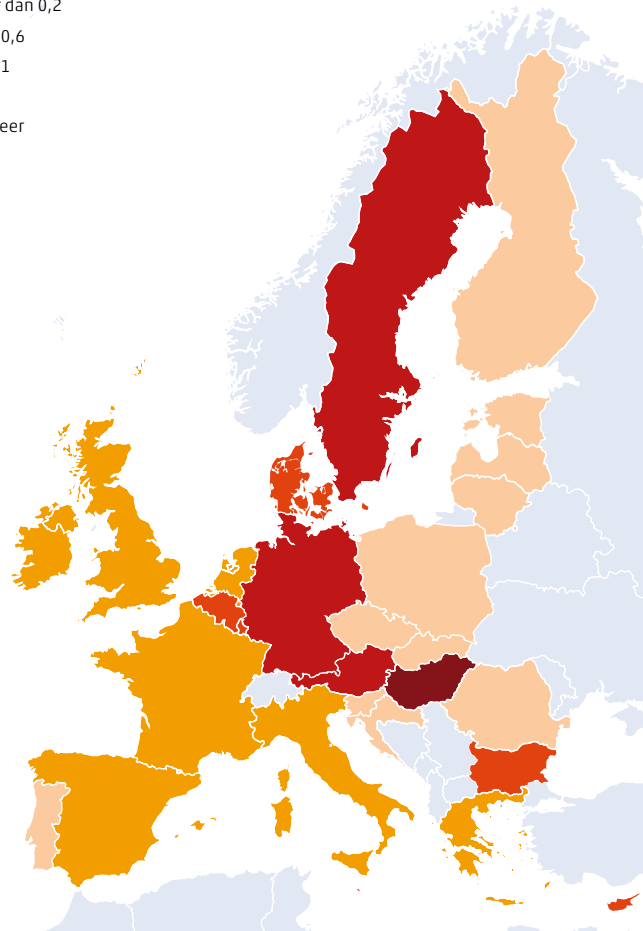
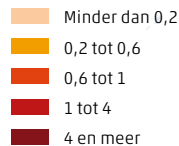
In 2014 kwamen 562 duizend asielzoekers naar één van de landen van de Europese Unie, ruim 40 procent meer dan in 2013. In de eerste helft van 2015 zet de stijgende trend door en zoeken 399 duizend mensen hun toevlucht in de Europese Unie. Sinds 1994 zijn er niet zo veel asielzoekers naar de Europese Unie gekomen. Duitsland heeft de meeste asielzoekers opgenomen, een derde van het Europese totaal.

Grootste asielstroom in Hongarije

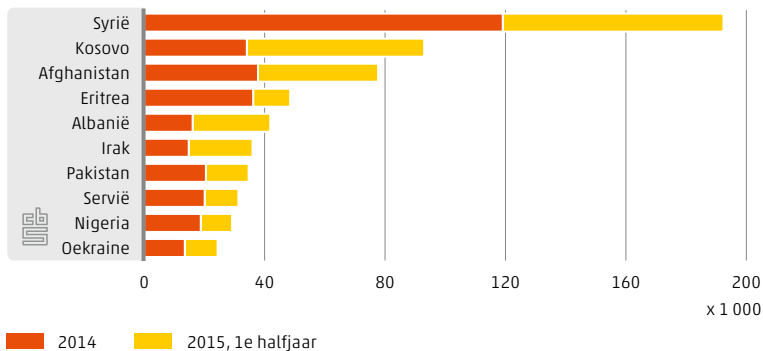
Afgezet tegen de bevolking heeft Hongarije van januari 2014 tot en met juni 2015 de hoogste instroom, met bijna 11 asielzoekers per duizend inwoners. Ook Zweden en, in mindere mate, Oostenrijk ontvangen naar verhouding veel asielzoekers. Duitsland ontvangt 4 asielzoekers en Nederland ontvangt 2 asielzoekers per duizend inwoners. Het EU-gemiddelde is 1,1 asielzoeker. Het aantal asielzoekers in de Oost-Europese landen en in Spanje en Portugal is relatief laag.

Syrië is tegenwoordig het belangrijkste herkomstland van asielzoekers die naar Europa komen. Ruim 20 procent van de asielzoekers uit 2014 en de eerste helft van 2015 heeft de Syrische

4.1 Asielzoekers per 1 000 inwoners, eerste helft 2015

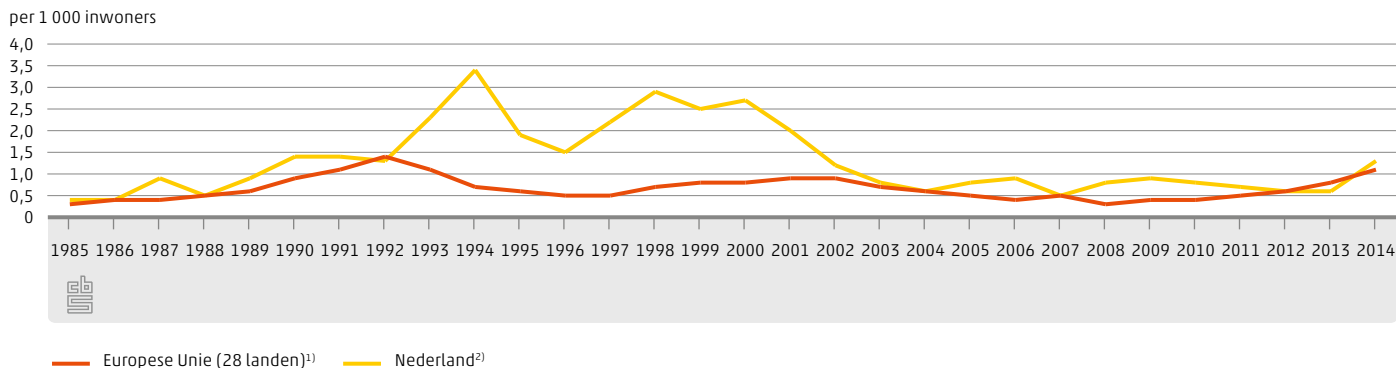

4.2 Asielzoekers in de Europese Unie, meest voorkomende herkomstlanden

nationaliteit, en ook de 2,0 procent staatlozen zijn vooral Palestijnen uit Syrië. Sinds eind 2014 vragen ook veel Kosovaren asiel aan in Europa, en dan vooral in Hongarije. Nederland neemt vooral veel Syriërs (36 procent) en Eritreeërs (22 procent) op.

4.3 Asielverzoeken in Nederland en de Europese Unie

— Europese Unie (28 landen)¹⁾ — Nederland²⁾

Bron: IND, Eurostat, UNHCR

¹⁾ Exclusief Oostenrijk

²⁾ Vanaf 2007 eerste aanvragen; in 2013 en 2014 exclusief nareizigers.

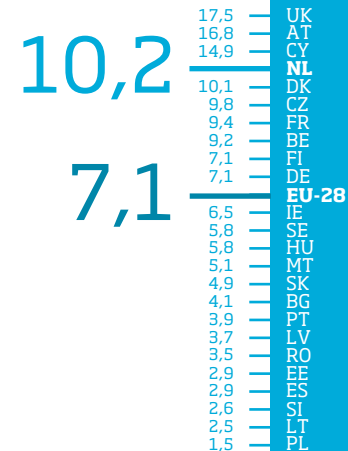
Buitenlandse studenten in
Nederland, 2013/'14

54 621
totaal

40 769
uit EU-landen

5. Internationale studenten

Internationalisering is een belangrijk onderdeel van een studie in het hoger onderwijs. Studenten worden aangemoedigd om buiten hun eigen landsgrenzen te kijken voor een deel van hun studie of zelfs een complete studie. Een buitenlandervaring draagt bij aan de persoonlijke en professionele ontwikkeling van de student en aan de inzetbaarheid op een in toenemende mate internationaal georiënteerde arbeidsmarkt.

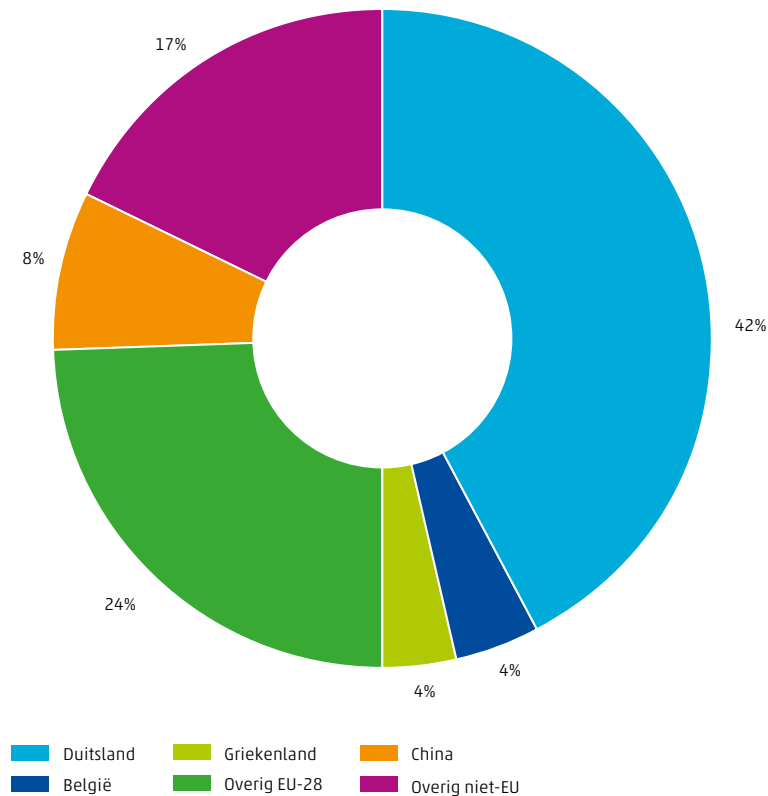

In het studiejaar 2013/'14 zijn ruim 54 duizend studenten vanuit het buitenland naar Nederland gekomen om te studeren in het hoger onderwijs. Deze internationaal-mobiele studenten vormen bijna 8 procent van alle ingeschrevenen in het hoger onderwijs in dat jaar. Een internationaal-mobiele student is een student die zijn of haar vooropleiding in het buitenland heeft gedaan. Het is een student die speciaal naar Nederland is gekomen om hier een volledige bachelor- of masterstudie te doen en niet de Nederlandse nationaliteit heeft. Studenten die weliswaar hun vooropleiding in het buitenland hebben gedaan, maar ook de Nederlandse nationaliteit hebben, vormen een aparte groep studenten die de *homecoming nationals* wordt genoemd.

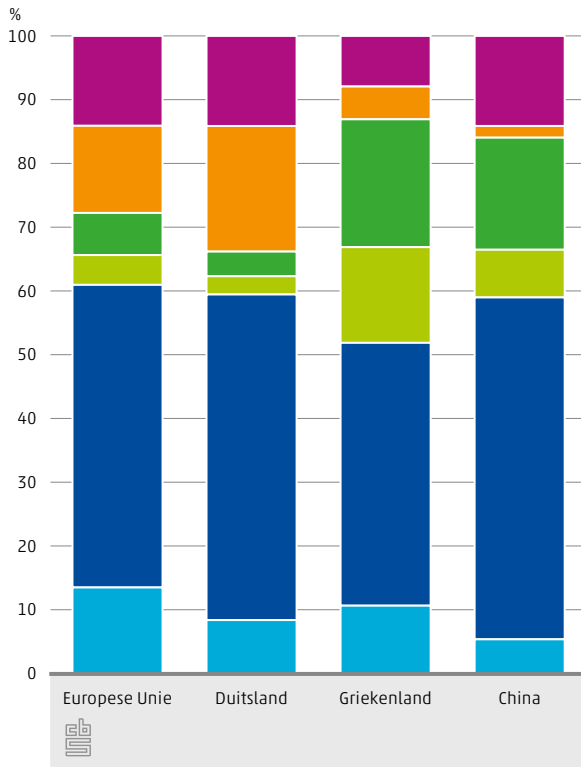
Meeste buitenlandse studenten uit EU

Drie kwart van de internationaal-mobiele studenten komt uit een EU-lidstaat. Ruim 40 procent van deze groep komt uit Duitsland. De nummers 2 en 3 zijn België en Griekenland met zo'n 4 procent van het totaal aantal internationaal mobiele studenten. Van de studenten van buiten de Europese Unie zijn de Chinezen met bijna 8 procent goed vertegenwoordigd. Ook veel studenten uit Indonesië en

5.1 Internationale studenten in Nederland naar land van vooropleiding, 2013/'14

5.2 Internationale studenten in Nederland, 2013/'14

- Taalwetenschappen, geschiedenis, kunst
- Sociale wetenschappen, bedrijfskunde en rechten
- Natuurwetenschappen, wiskunde en informatica
- Techniek, industrie en bouwkunde
- Gezondheidszorg en welzijn
- Overige richtingen

India volgen onderwijs aan Nederlandse universiteiten en hogescholen.

Weinig Chinezen kiezen gezondheidszorg

Studenten uit de verschillende landen kiezen voor uiteenlopende studierichtingen. Zo kiest bijna één op de vijf studenten uit Duitsland voor een studie in de richting 'Gezondheidszorg en welzijn', terwijl studenten uit China en Griekenland deze richting juist relatief weinig doen. Zij kiezen vooral voor de exacte studierichtingen 'Natuurwetenschappen, wiskunde en informatica' en 'Techniek, industrie en bouwkunde'. Van de Duitse studenten volgt nog geen 4 procent een exacte studie.

Exacte richtingen hoger onderwijs, 2012/'13

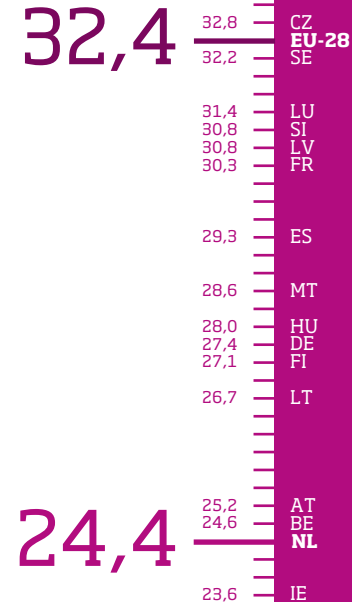

20% techniekdiploma's
in Nederland voor vrouwen

75% studenten gezondheid
in EU is vrouw

6. Vrouwen in bètastudies

In de afgelopen tien jaar is het aandeel vrouwen met een afgeronde bèta-opleiding in de Europese Unie vrijwel gelijk gebleven rond een percentage van 32. In Nederland is het aandeel vrouwen in exacte richtingen in diezelfde periode gestegen van 18,4 procent (2002/'03) naar 24,4 procent (2012/'13). Ondanks de stijging is het aandeel bètavrouwen in ons hoger onderwijs nog altijd relatief gering.

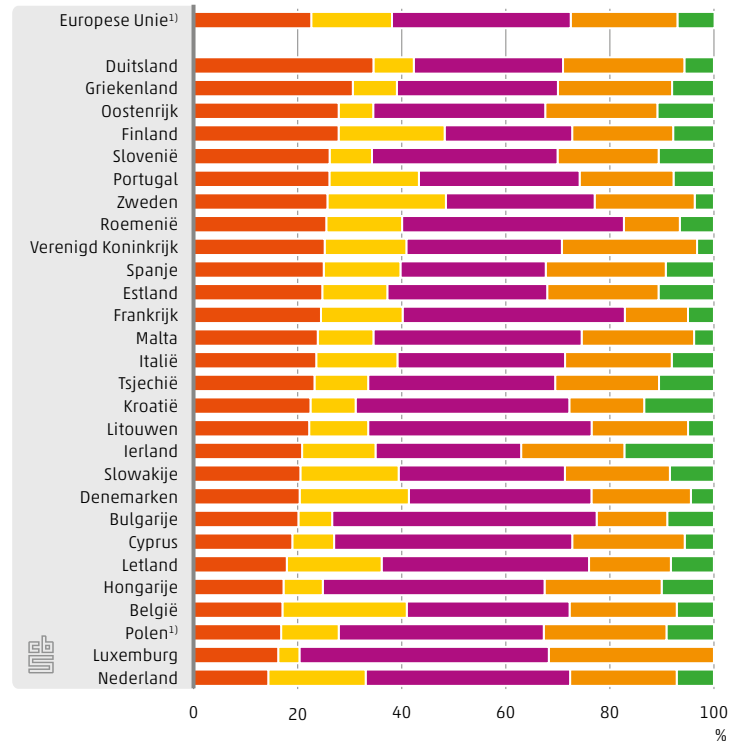

In Nederland studeren relatief weinig jongeren af in een exacte studierichting in het hoger onderwijs (hbo/wo). Dit aantal is slechts zo'n 14 procent van het totaal aantal afgestudeerden. Ons land staat hiermee in Europa onderaan de ranglijst. Gemiddeld haalt in Europa bijna een kwart van de studenten een diploma in de exacte richtingen 'Natuur-wetenschappen, wiskunde, en informatica' (Natuur) en 'Techniek, industrie en bouwkunde' (Techniek). In Duitsland is het aandeel exacte studenten met een derde het hoogste van Europa. In Europa wordt het meest gekozen voor een studie in de 'Sociale wetenschappen, bedrijfskunde en rechten'. Ruim een derde van de diploma's in 2012/'13 valt onder deze richting.

Kwart Nederlandse bèta's is vrouw

In alle Europese landen hebben in het studiejaar 2012/'13 meer vrouwen dan mannen een diploma gehaald in het hoger onderwijs. In de 28 landen van de Europese Unie bedraagt het percentage vrouwelijke afgestudeerden gemiddeld bijna 59. In Nederland ligt het nog iets lager op 57 procent. Het aandeel vrouwen in de exacte studierichtingen is in heel Europa relatief laag. In

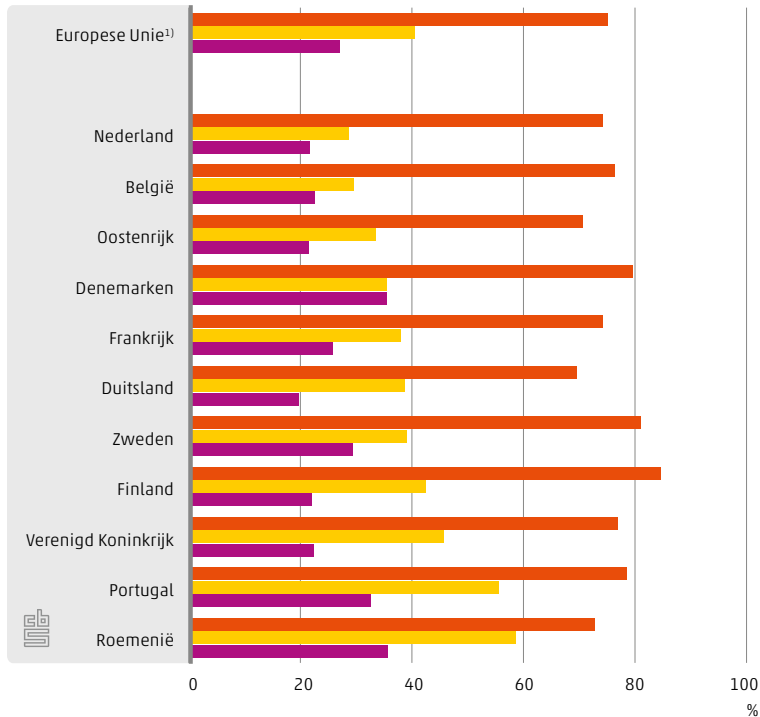
6.1 Afgestudeerden naar studierichting in het hoger onderwijs, 2012/'13

- Natuurwetenschappen, wiskunde en techniek
- Gezondheidszorg en welzijn
- Sociale wetenschap, bedrijfskunde en rechten
- Onderwijs, taal, geschiedenis en kunst
- Overige richtingen

¹⁾ 2011/'12.

6.2 Aandeel vrouwelijke afgestudeerden per studierichting (hbo/wo), 2012/'13

- Gezondheidszorg en welzijn
- Natuurwetenschappen, wiskunde en informatica
- Techniek, industrie en bouwkunde

¹⁾ 2011/'12

Europa is 40 procent van de vrouwelijke bachelors en masters afgestudeerd in de richting Natuur. In Nederland is dat niet meer dan 28 procent. In Techniek is 27 procent van de afgestudeerden in Europa een vrouw, in Nederland een op de vijf. Nederland laat hiermee in Europa alleen Ierland en Duitsland nog iets achter zich. Dat Duitsland hier achterloopt bij Nederland is opvallend aangezien het aandeel exacte studenten in Duitsland juist het hoogste van Europa is.

Studierichtingen waar juist relatief veel vrouwen voor kiezen vallen onder 'Gezondheidszorg en welzijn'. EU-breed zijn drie op de vier afstudeerders in deze richting vrouwen. Ook in Nederland kiezen vrouwen vaker dan mannen voor een studie in deze richting.

€ 62 700 000 000

handelsoverschot goederen

€ 10 000 000 000

handelstekort minerale brandstoffen

**Handelsbalans
Nederland, 2014**

7. Goederenbalans

Nederland exporteerde in 2014 voor 62,7 miljard euro meer goederen naar het buitenland dan het importeerde uit andere landen. In 2014 heeft in de Europese Unie alleen Duitsland een groter overschot in de goederenhandel. Waar komt dit grote overschot vandaan?

De omvang van de goederenhandel van een land hangt samen met de omvang van de economie van het land. Daarom is het goed om de handelsbalans als percentage van het bruto binnenlands product (bbp) te berekenen. Met die maatstaf zijn er twee landen in de Europese Unie met een groter handelsoverschot dan Nederland: Ierland en Tsjechië. Duitsland, met het grootste overschot in euro's, zakt dan van plaats één naar plaats vier.

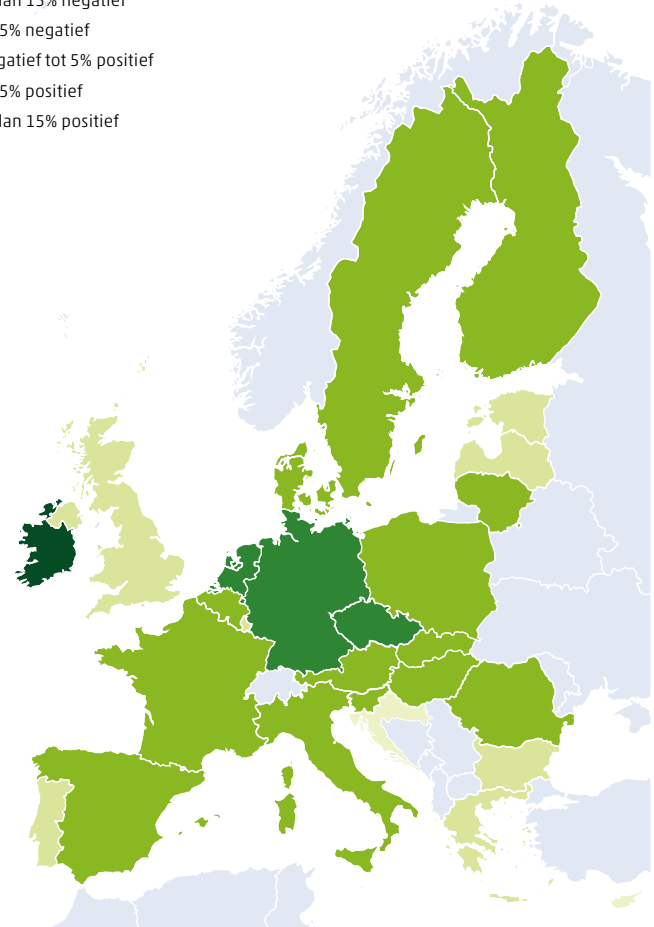
Nederland is concurrerend op de wereldmarkt met bijvoorbeeld relatief lage landbouwprijzen en relatief hoge high-tech-kwaliteit. Ook de aanwezigheid van aardgas draagt bij aan het Nederlandse handelsoverschot. Ierland is een belangrijke exporteur van medicijnen en Tsjechië exporteert veel auto's en -onderdelen. Cyprus en Malta zijn als kleine eilanden weinig zelfvoorzienend en importeren relatief veel uit het buitenland. Dit verklaart de relatief hoge handelstekorten.

Nederlands tekort voor brandstoffen

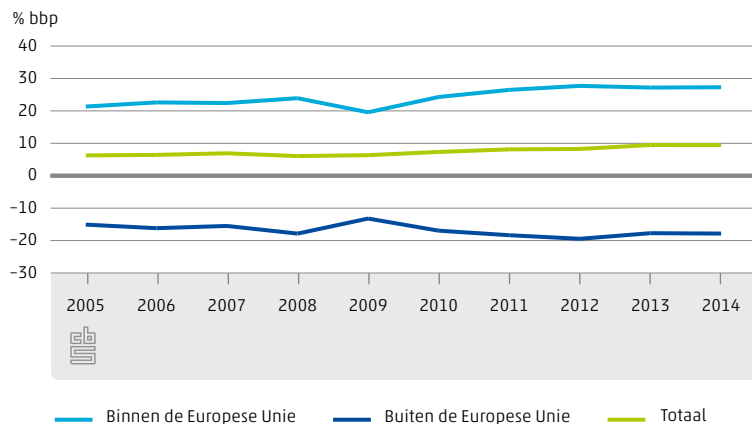
In de handel met EU-landen heeft Nederland een fors handelsoverschot, en in de handel met niet-EU-landen juist een groot handelstekort. Doorvoerstromen spelen hierbij een belangrijke

7.1 Goederenbalans (% bbp) 2014

- Meer dan 15% negatief
- 15 tot 5% negatief
- 5% negatief tot 5% positief
- 5 tot 15% positief
- Meer dan 15% positief

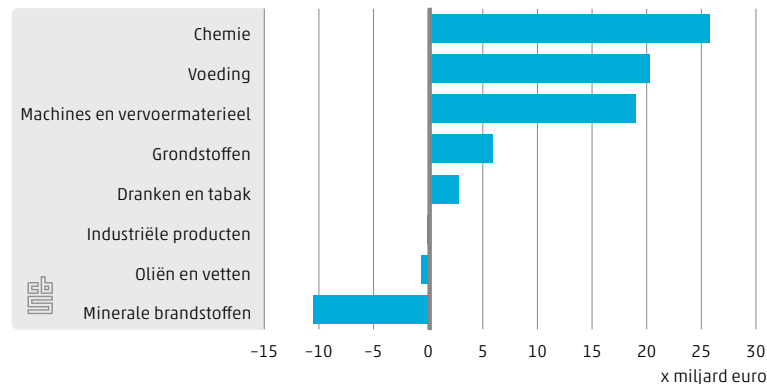

7.2 Nederlandse goederenbalans naar regio

rol. Denk bijvoorbeeld aan smartphones die uit China worden gehaald en via Nederland worden doorgevoerd naar het Europese achterland. Het grootste overschot heeft Nederland in de handel in chemische producten (zoals kunststofproducten en medicijnen), voeding (groenten, kaas en babymelkpoeder) en machines en vervoermaterieel (chipsmachines en trekkers). In de handel in minerale brandstoffen heeft Nederland een fors tekort. De waarde van de ruwe aardolie en aardolieproducten die Nederland importeert is circa 10 miljard euro hoger dan de exportwaarde van aardgas of aardolieproducten.

7.3 Nederlandse goederenbalans naar producttype, 2014

Zeehavens Nederland, 2014

9% groei containeroverslag

71% van goederenoverslag is invoer

8. Goederenoverslag

558

In 2013 bezochten ruim 2 miljoen zeeschepen de havens van de Europese Unie. Daarbij is 3,7 miljard ton goederen overgeslagen. Bijna 15 procent daarvan is in Nederlandse havens verwerkt.

Sinds 2010 worden in Nederlandse zeehavens de meeste goederen overgeslagen van alle EU-landen.

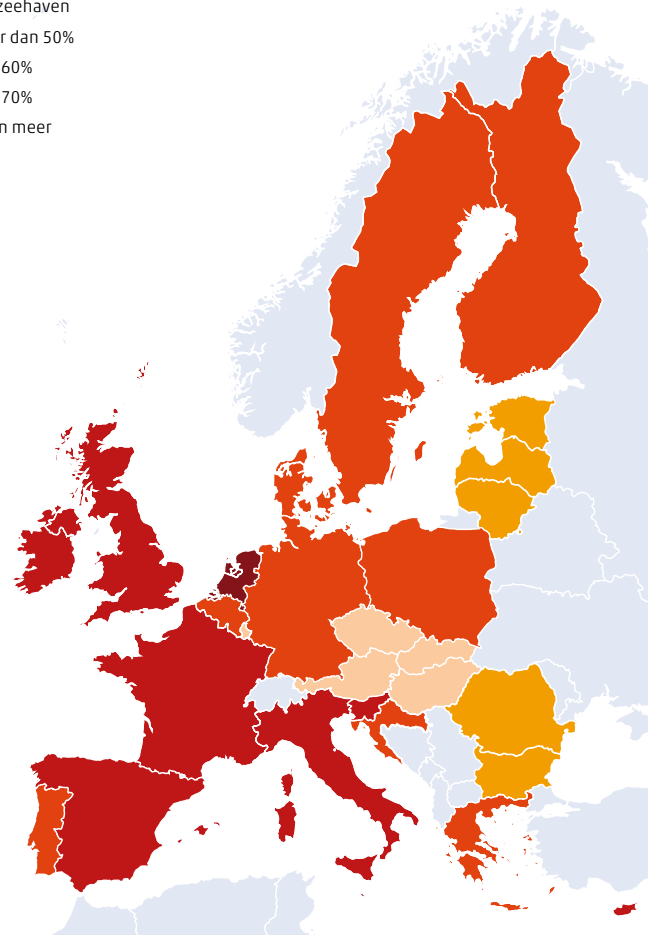
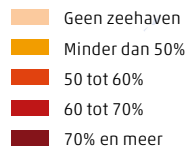
In 2013 deden bijna 34 duizend zeeschepen Nederlandse havens aan en is 558 miljoen ton goederen overgeslagen. Voorheen werden de meeste goederen verwerkt in de havens van het Verenigd Koninkrijk. Het aandeel van Nederland in de EU-zeevaart groeit gestaag. De afgelopen tien jaar is dit aandeel toegenomen tot bijna 15 procent in 2013.

Meeste goederen naar landen buiten EU

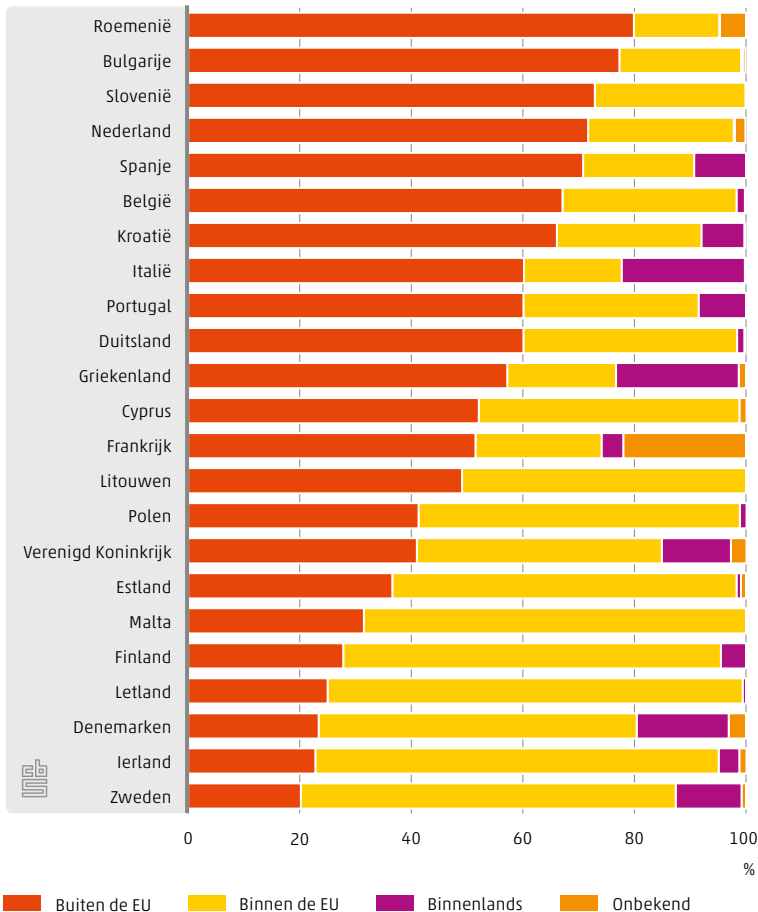
Van alle in de EU overgeslagen goederen heeft 64 procent als herkomst of bestemming een plaats buiten de EU. In landen met een lange kustlijn of met veel eilanden, zoals Griekenland en Italië, varen relatief veel schepen met goederen tussen de nationale zeehavens. Dat is binnenlands vervoer. Dit binnenlandse vervoer met zeeschepen is omvangrijk: 22 procent in zowel Griekenland als Italië. Vanwege het intercontinentale karakter van de Nederlandse zeehavens, met name van Rotterdam, is het aandeel goederen dat van en naar landen buiten de Europese Unie wordt vervoerd groot, namelijk 72 procent in 2013.

In de meeste EU-landen worden in de zeehavens meer goederen aangevoerd dan afgevoerd. Malta en Nederland hebben het hoogste

8.1 Aandeel aanvoer in overslag van zeehavens, 2013

8.2 Overgeslagen goederen naar regio van herkomst of bestemming, 2013

aandeel geloste goederen, respectievelijk 92 procent en 71 procent. De uitvoer van olie zorgt in de Baltische staten voor een hoog aandeel uitvoer in hun zeevaartcijfers. De groei van zeevaart en overslag in Nederland zit de laatste jaren in het containervervoer. In 2014 is dit vervoer goed voor bijna 20 procent van het over zee vervoerde gewicht. Voor de Duitse en Belgische zeevaart is het aandeel van het containervervoer een stuk hoger, respectievelijk 44 procent en 40 procent.

Rotterdam is de grootste containerhaven van Europa. De overslag van containers in de Rotterdamse haven is in 2014 met 9 procent gestegen tot 108 miljoen ton brutogewicht. De afgelopen vijftien jaar zijn Antwerpen en Hamburg als zeehavens gegroeid, maar Rotterdam is nog altijd de nummer één.

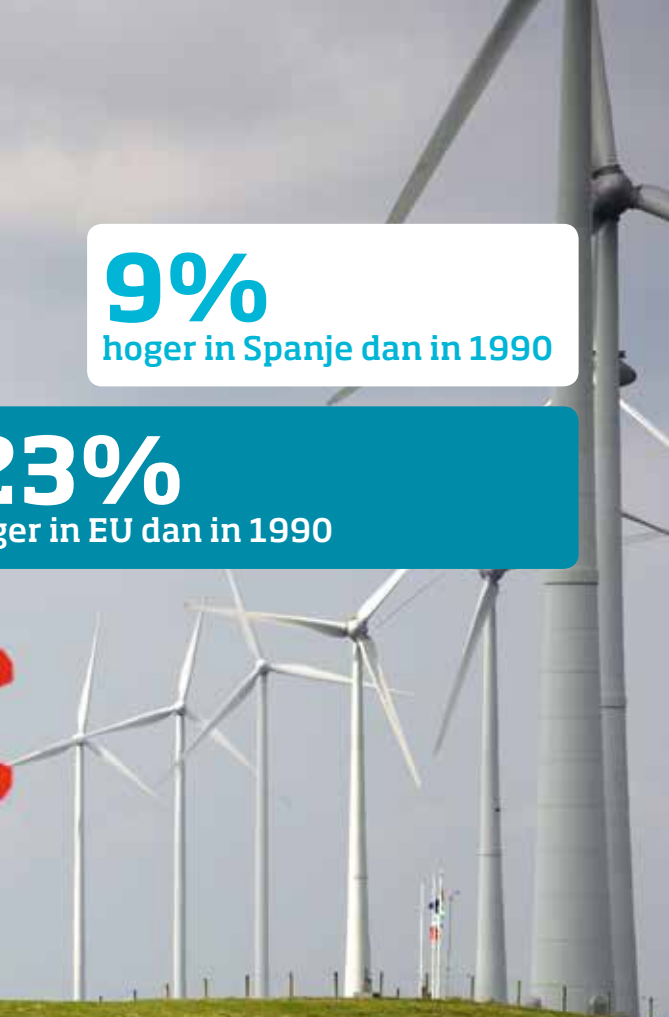
Uitstoot broeikasgassen, 2013

9%

hoger in Spanje dan in 1990

23%

lager in EU dan in 1990

9. Broeikasgassen

Op 24 juni 2015 heeft de rechter beslist dat de Nederlandse overheid ervoor moet zorgen dat de uitstoot van broeikasgassen in 2020 ten minste 25 procent lager is dan in 1990. Ligt Nederland op koers? Welke landen zijn de grote uitstoters van broeikasgassen? Naast allerlei andere maatregelen helpt het overschakelen op hernieuwbare energie om de uitstoot te verlagen. Wat is het aandeel hernieuwbare energie in Nederland en in de rest van Europa?

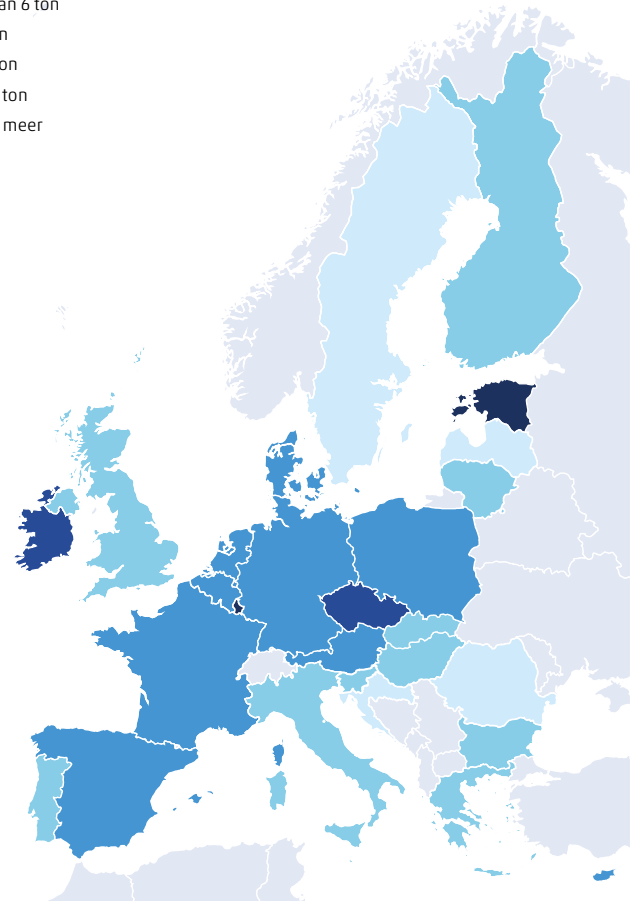
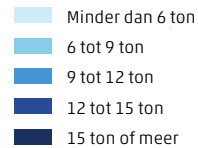

In 2013 is de uitstoot van broeikasgassen in Nederland 10 procent lager dan in 1990. De 28 landen van de Europese Unie hebben gezamenlijk een reductie bereikt van 23 procent, net zoveel als de daling in Duitsland. Opvallend is de grote afname in alle Oost-Europese landen, tussen 30 en 61 procent. Het gaat in vergelijking met andere Europese landen hier echter om kleine absolute dalingen. Na de val van de Berlijnse muur (1989) zijn in deze landen veel vervuilende industrieën verdwenen of gemoderniseerd.

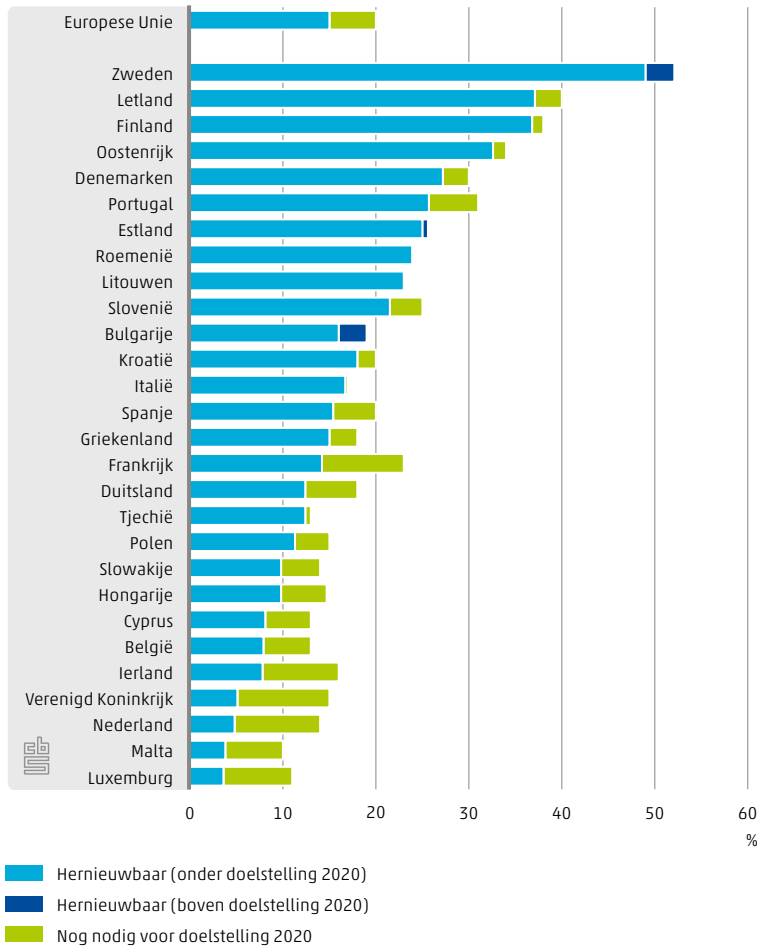
Meer inwoners, grotere uitstoot

Hoe meer inwoners een land heeft, hoe groter de uitstoot van broeikasgassen is. Nederland draagt 4 procent bij aan de uitstoot van de Europese Unie, Duitsland als grootste uitstoter: 21 procent. De uitstoot per inwoner verschilt per land. Een Nederlandse inwoner veroorzaakt 30 procent meer uitstoot dan de gemiddelde Europeaan. Slechts vijf EU-landen doen het op dit punt slechter dan Nederland. Dit hangt samen met de relatief grote omvang van de Nederlandse economie per inwoner. Nederland hoort bij de landen met een lage emissie-intensiteit, mede door energie-

9.1 Uitstoot broeikasgassen per inwoner (CO₂-equivalenten), 2013

9.2 Aandeel hernieuwbare energie in eindverbruik, 2013

besparingen, hoge import van elektriciteit en een steeds grotere dienstensector. De emissie-intensiteit geeft aan hoeveel broeikasgassen er worden uitgestoten per euro van het bruto binnenlands product. Bulgarije, Estland en Tjechië hebben een energievoorziening waarbij relatief veel broeikasgassen worden uitgestoten. Oostenrijk en Zweden produceren relatief veel hernieuwbare energie waardoor hun economie niet zo emissie-intensief is. Frankrijk produceert veel nucleaire energie waarbij geen broeikasgassen vrijkomen. De Nederlandse emissie-intensiteit is in 2012 slechts 2 procent verbeterd ten opzichte van 2008. Dit is veel minder dan de daling in Europa van 9 procent.

Weinig hernieuwbare energie in Nederland

In Nederland komt 5 procent van alle energie uit hernieuwbare bronnen, bij koploper Zweden is dit 52 procent. Alleen Malta en Luxemburg scoren lager dan Nederland. De lage score van Nederland heeft diverse oorzaken: weinig waterkracht, ruime beschikbaarheid van aardgas waardoor huishoudens weinig hout verstoken, en minder overheidssteun voor hernieuwbare energie dan in andere EU-landen.

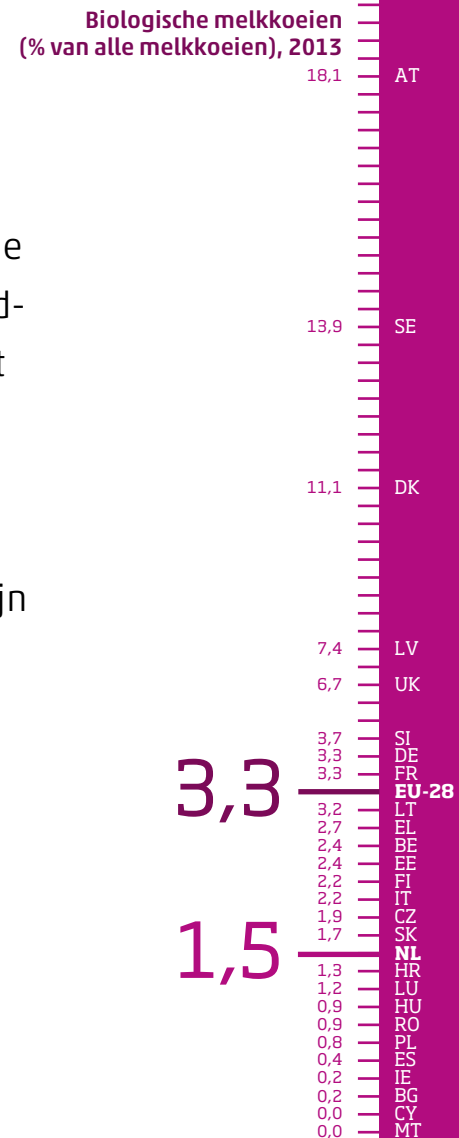
Biologische
appelteelt, 2013

5 770 ha
in Frankrijk

35 923 ha
in Polen

10. Biologische landbouw

Nederlandse boeren leggen in 2013 met de biologische teelt van gewassen beslag op 2,7 procent van de landbouwgrond. Van alle Nederlandse melk-koeien wordt 1,5 procent biologisch gehouden, van de varkens 0,5 procent. De biologische landbouw heeft een flink aandeel in Tsjechië en Oostenrijk, waar extensieve veeteelt op grasland plaatsvindt. In Nederland met zijn intensieve veeteelt speelt de biologische landbouw een vrij kleine rol.

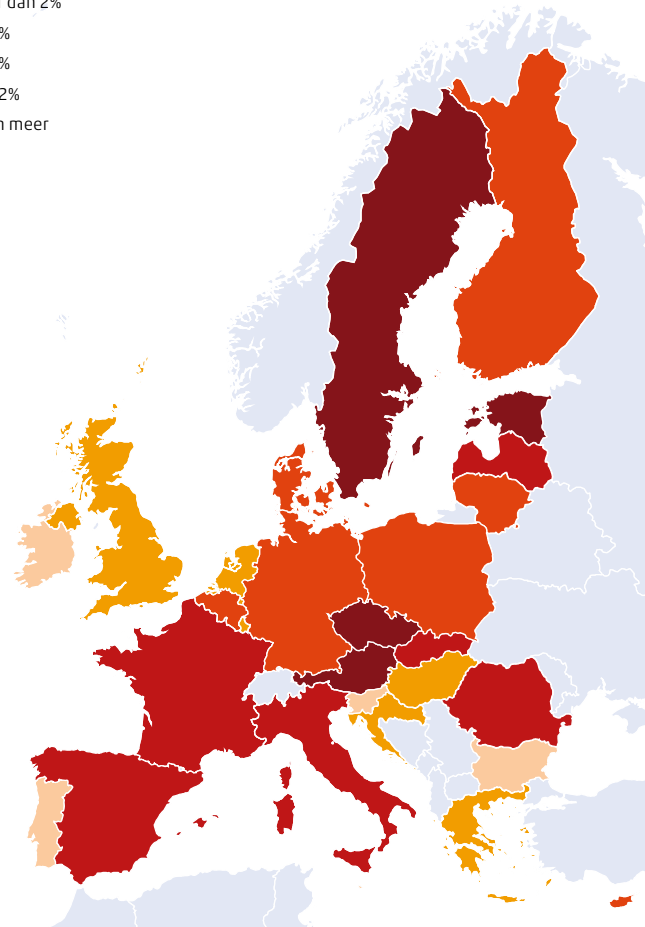
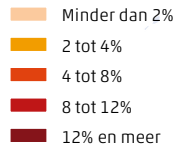

In de afgelopen dertig jaar is de biologische landbouw in Nederland ongeveer viermaal zo groot geworden, maar de groei wordt minder. De laatste jaren neemt de biologische veeteelt nog wel toe, maar de teelt van gewassen blijft op hetzelfde niveau. Het aantal biologisch gehouden melkkoeien steeg in tien jaar met een derde, maar de productie van de biologische melk blijft nog steeds achter bij de vraag in Nederland.

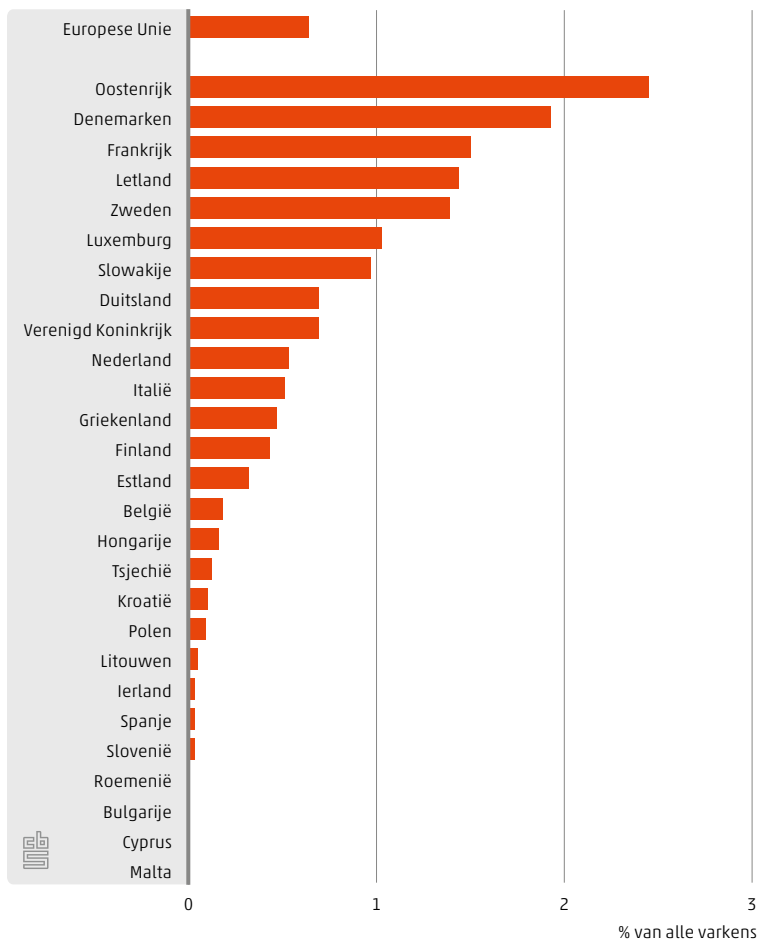
Vooral granen en fruit

In de rest van de Europese Unie groeit de biologische landbouw de laatste tien jaar door, maar niet in elk land even snel. De toename van biologische landbouwgrond vindt vooral plaats in de EU-15-landen, de landen die voor 1 mei 2004 al lid waren van de Europese Unie. In 2013 beslaat de biologische teelt van gewassen 5,6 procent van de beschikbare landbouwgrond in de Europese Unie. Van alle melkkoeien wordt 3,3 procent biologisch gehouden, van de varkens 0,6 procent. Een beperkende factor bij de veeteelt kan de beschikbaarheid van voldoende biologische diervoeders zijn. Het aantal biologische landbouwbedrijven in de Europese Unie steeg

10.1 Aandeel biologische landbouwgrond, 2013

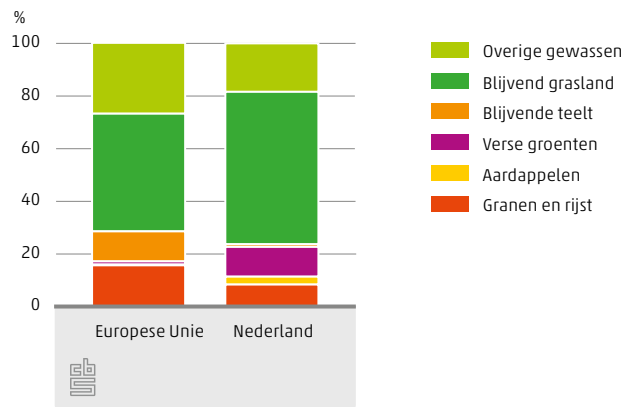

10.2 Aandeel biologische varkens, 2013

in tien jaar tijd met meer dan 50 procent tot 250 duizend in 2013, terwijl het aantal reguliere bedrijven in deze periode flink bleef dalen. De biologische teelt van gewassen verschilt sterk van land tot land. In de 28 landen van de Europese Unie hebben vooral granen (16 procent) en blijvende teelt (11 procent) grote aandelen. In Nederland liggen de aandelen aardappelen (3 procent), groenten (11 procent) en blijvend grasland (58 procent) aanzienlijk boven het EU-gemiddelde. De aandelen granen (8 procent) en blijvende teelt (1 procent) liggen onder het EU-gemiddelde.

10.3 Verdeling biologisch geteelde gewassen, 2013

Inkomsten uit transportbelastingen, 2013

1,3% van EU
belastinginkomsten

2,6% van Nederlandse
belastinginkomsten

10.0

euro 95

169.4

diesel

139.9

11. Milieubelastingen

Het aandeel van de milieubelastingen in de totale inkomsten uit belastingen en sociale premies komt in 2013 in Nederland uit op 9 procent. Alleen in Griekenland, Kroatië, Bulgarije en Slovenië is het percentage hoger. Het gemiddelde voor de Europese Unie ligt op 6,3 procent. Vergeleken met andere EU-landen zijn de milieubelastingen en -heffingen in Nederland dus relatief hoog.

9,00

6,32

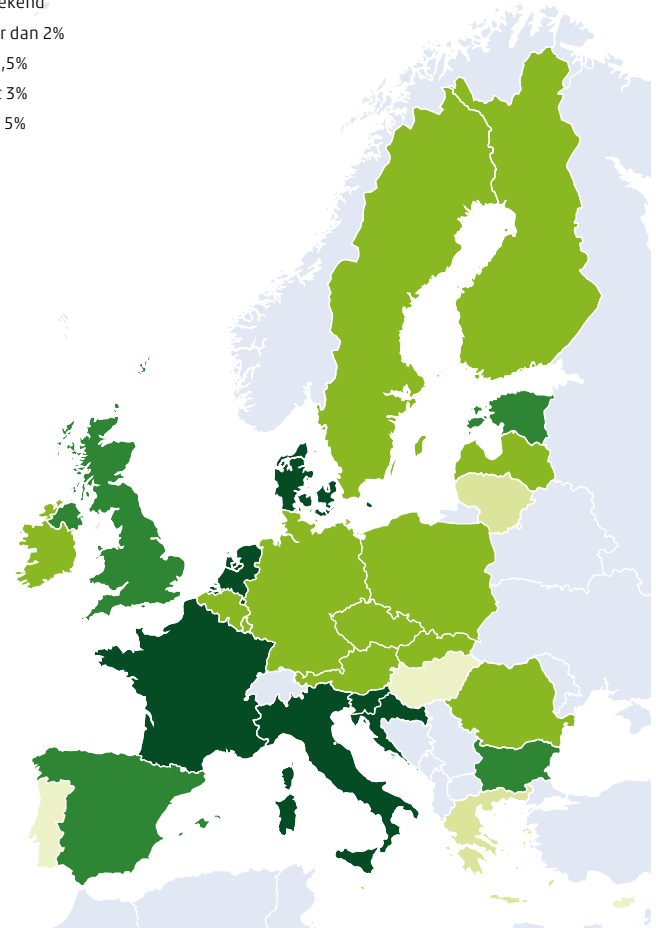
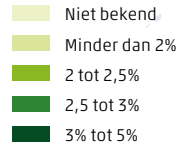

De overheid zet verschillende middelen in om milieuverontreiniging te voorkomen of te beperken. Belastingmaatregelen en het toekennen van milieusubsidies zijn daar voorbeelden van. De regering streeft naar een 'groene groei' van de economie. Of de economie van een land daadwerkelijk groener is geworden, wordt afgemeten aan de ontwikkeling van een breed scala aan indicatoren. Het aandeel van de milieubelastingen en -heffingen in de totale opbrengsten van belastingen en sociale premies is daar één van.

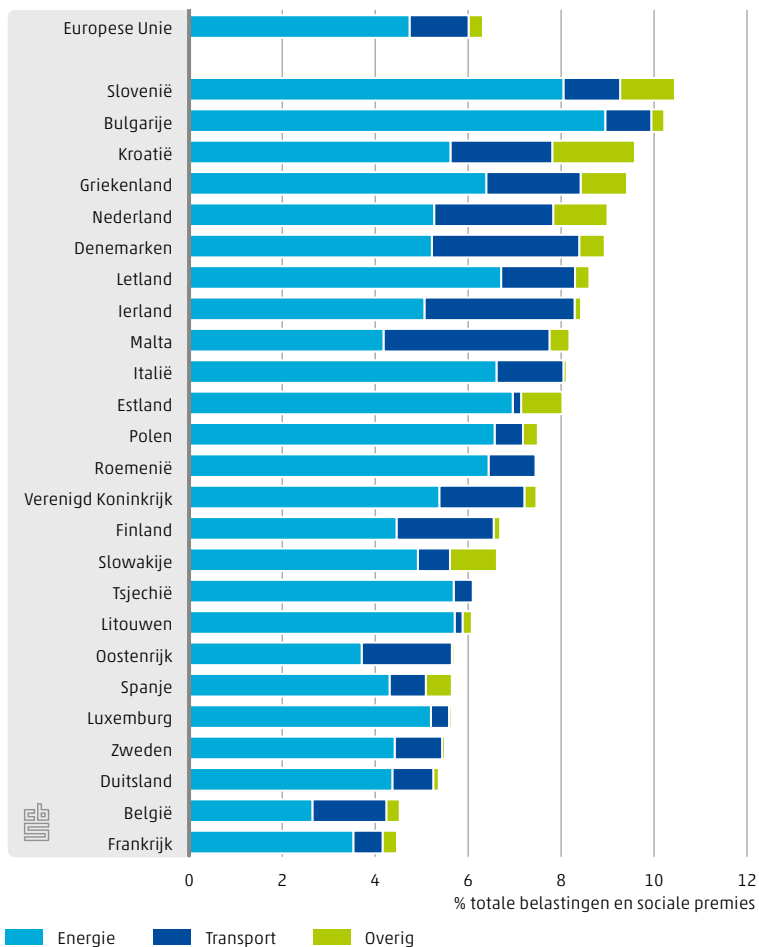
Energiebelasting

In alle EU-landen is het leeuwendeel van de milieubelastingen en -heffingen gerelateerd aan het verbruik van energie. In Nederland hebben deze belastingen een aandeel van 5,3 procent in het totaal van belastingen en sociale premies (2013). Dit bezorgt Nederland een positie in de middenmoot van Europa. Het aandeel van belastingen op transport, zoals de motorrijtuigenbelasting, komt op 2,6 procent, goed voor een vierde plaats in Europa. Met de belastingen en heffingen op vervuilende activiteiten en grondstoffen, zoals de waterverontreinigingsheffing en de grond- en leiding-

11.1 Milieubelastingen en -heffingen (% bbp), 2013

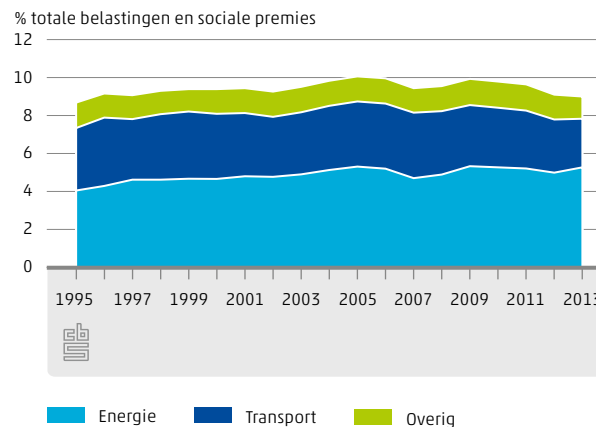

11.2 Milieubelastingen en -heffingen, 2013

waterbelasting, is Nederland een koploper in Europa. Hoewel deze heffingen slechts 1,2 procent bijdragen, scoort Nederland hier een derde plaats, achter Kroatië en Slovenië. Nederland behoort ook tot de koplopers in de verhouding tussen de opbrengst van milieubelastingen en -heffingen in relatie tot het bruto binnenlands product (de 'groene belastingdruk'). De opbrengst van milieubelastingen en -heffingen bedraagt in Nederland 3,3 procent van het bbp. Het Europese gemiddelde is 2,5 procent.

11.3 Milieubelastingen en -heffingen, Nederland

Werkloosheid 15- tot 25-jarigen, 2014

53%

in Spanje

35%

in Portugal

12. Jeugdwerkloosheid

In de 28 landen van de Europese Unie is in 2014 de werkloosheid onder 15- tot 25-jarigen 22 procent. In Nederland is dat bijna 13 procent. Ook in Duitsland, Oostenrijk, Malta en Denemarken blijft de jeugdwerkloosheid ruim onder het gemiddelde van de Europese Unie.

22,2

12,7

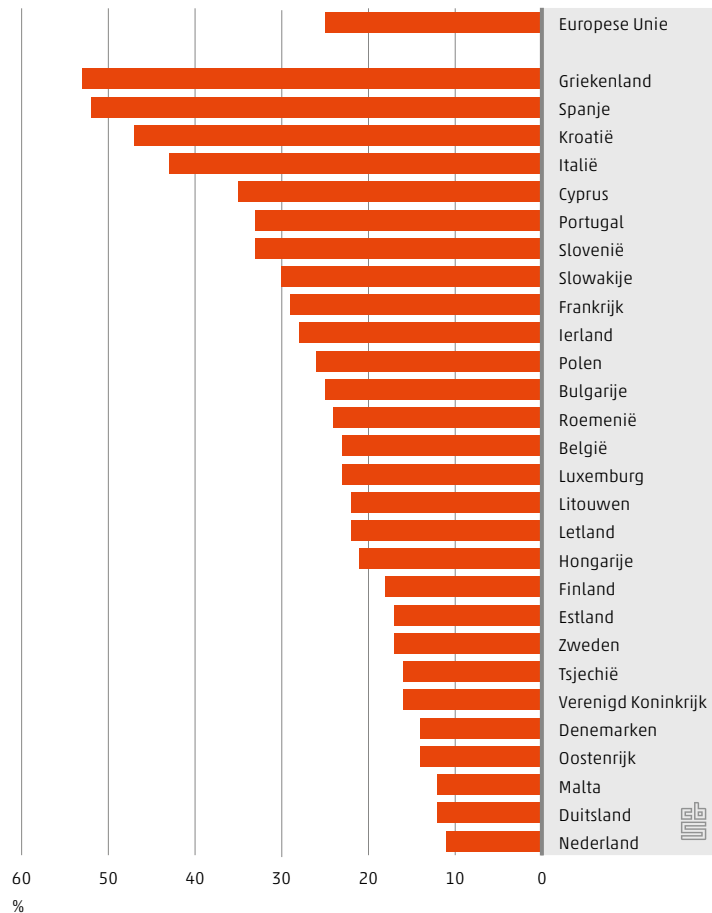

Hoge werkloosheidspercentages komen vooral in Zuid-Europese landen voor. Bovenaan staat Spanje, waar de helft van de jongeren werkloos is. In Portugal, Cyprus, Italië, Kroatië en Griekenland heeft meer dan één op de drie jongeren geen werk.

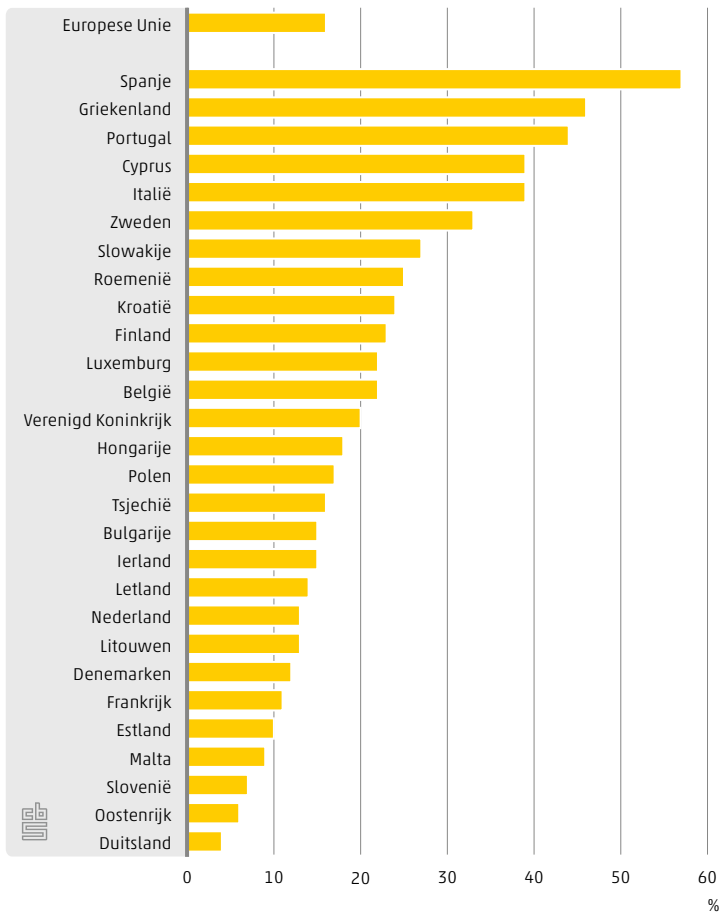
Schoolverlaters vaker werkloos

Drie kwart van alle werkloze jongeren in Nederland zit nog op school of studeert. Dit aandeel is drie keer zo groot als gemiddeld in de 28 landen van de Europese Unie. Ook in de Scandinavische landen is een groot deel van de werkloze jongeren nog scholier of student. In Finland is het 54 procent, in Zweden 55 procent en in Denemarken 62 procent. De werkloosheid onder jongeren (15 tot 25 jaar) die nog onderwijs volgen is veel lager dan onder schoolverlaters. In Europa zijn deze percentages 16 en 25. In Zweden en Portugal is het aandeel schoolgaande werkloze jongeren juist veel hoger dan het aandeel schoolverlaters, te weten 16 en 11 procentpunten hoger. In Nederland verschilt de werkloosheid in beide groepen weinig. In 2014 is 13 procent van de scholieren en studenten en 11 procent van de schoolverlaters werkloos.

12.1 Werkloosheid jongeren 15 tot 25 jaar die geen onderwijs volgen, 2014

12.2 Werkloosheid jongeren 15 tot 25 jaar die onderwijs volgen, 2014

In de landen met hoge werkloosheidspercentages ligt het aandeel werkloze jongeren dat nog onderwijs volgt in het algemeen ver onder het EU-gemiddelde van 24 procent. Uitzonderingen zijn Spanje en Portugal waar 29 procent en 23 procent van de werklozen onderwijs volgt. In Kroatië, Italië, Griekenland en Cyprus ligt dit aandeel nog weer een stuk lager. In Kroatië is het bijna 5 procent.

A photograph showing the lower legs and feet of a woman walking on a paved surface. She is wearing a black dress and blue high-heeled shoes. The ground is made of large, grey, rectangular paving stones. A shadow of the woman is cast on the ground to her left.

Werkende vrouwen in Nederland, 2014

60%

van vrouwen werkt

75%

werkt in deeltijd

13. Arbeidsmarkt

Steeds meer vrouwen in Nederland zijn de afgelopen decennia aan het werk gegaan. Het gaat meestal om deeltijdwerk en mede daardoor werken Nederlandse vrouwen relatief weinig in managementfuncties. Hoe is dit in de andere Europese landen?

85

83

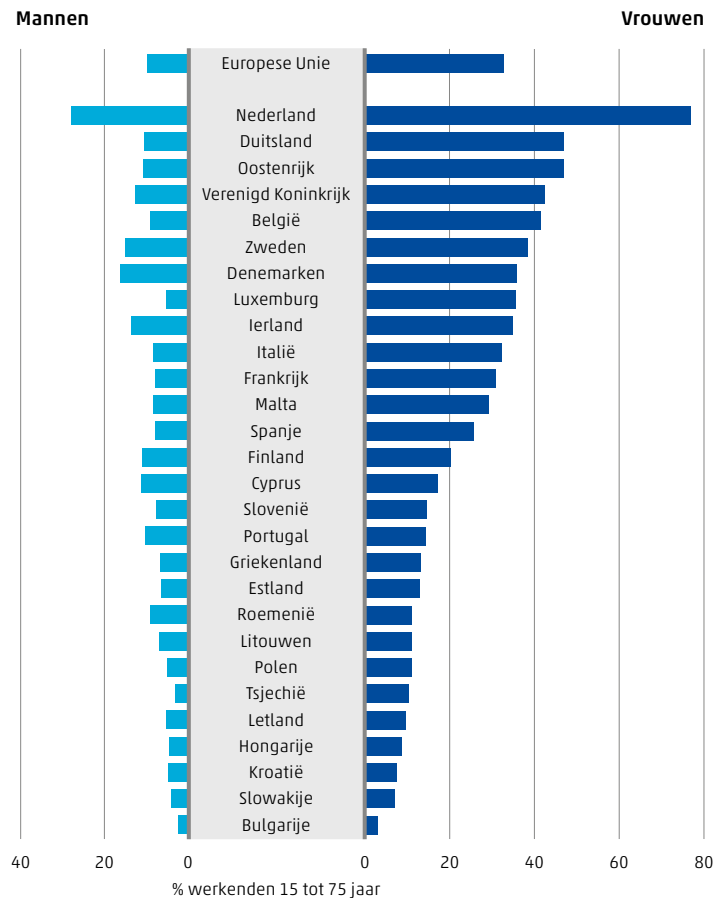

Bijna nergens in de Unie werken relatief zoveel mensen als in Nederland: bijna 65 procent van alle 15- tot 75-jarigen in ons land is aan het werk (2014). Alleen in Zweden hebben meer mensen een baan. In alle lidstaten van de Europese Unie hebben meer mannen dan vrouwen betaald werk. In Nederland werkt 70 procent van de mannen van 15 tot 75 jaar en bijna 60 procent van de vrouwen. In de gehele Europese Unie is dat 63 procent en 52 procent. In Finland, Litouwen en Zweden daarentegen werken vrouwen bijna net zo vaak als mannen.

Nummer 1 in deeltijdwerk

Nederland is de absolute nummer 1 als het gaat om deeltijdwerk. In 2014 werkt de helft van alle werkenden in deeltijd. In andere EU-landen is dit aandeel veel kleiner. Van de Nederlandse vrouwen heeft ruim drie kwart een deeltijdbaan. Gemiddeld in de EU heeft iets minder dan een derde van de werkende vrouwen parttime werk. Met ruim een kwart is het aandeel Nederlandse mannen dat in deeltijd werkt aanzienlijk lager dan het aandeel vrouwen. Maar er werken evenveel meer Nederlandse mannen in deeltijd dan in welk ander EU-land ook.

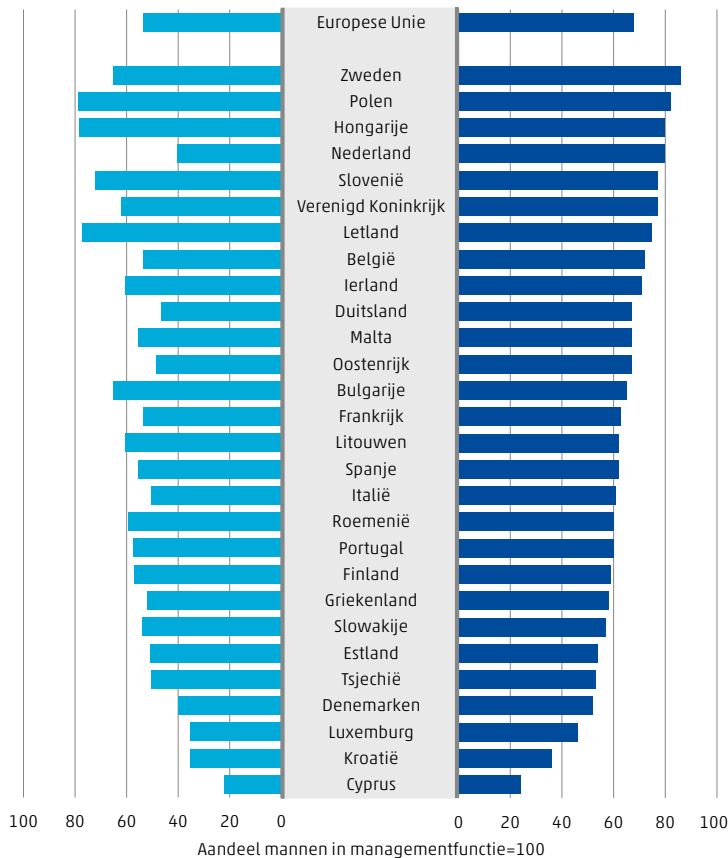
13.1 Deeltijdwerkers, 2014

13.2 Relatief aandeel vrouwen in managementfunctie, 2014

Voltijd en deeltijd

Alleen voltijd

Vrouwen geven veel minder vaak dan mannen leiding aan een bedrijf of een bedrijfs onderdeel. In 2014 is gemiddeld in de EU 7,4 procent van de werkende mannen en 4,2 procent van de vrouwen manager.

In Nederland is die man-vrouwverhouding een stuk schever: werkende mannen zijn er tweeënhalfmaal zo vaak manager als vrouwen. Dit hangt samen met het werken in deeltijd. Het aandeel managers is lager naarmate de arbeidsduur korter is. Onder voltijders loopt het aandeel managers tussen mannen en vrouwen in Nederland veel minder sterk uiteen dan in andere landen.

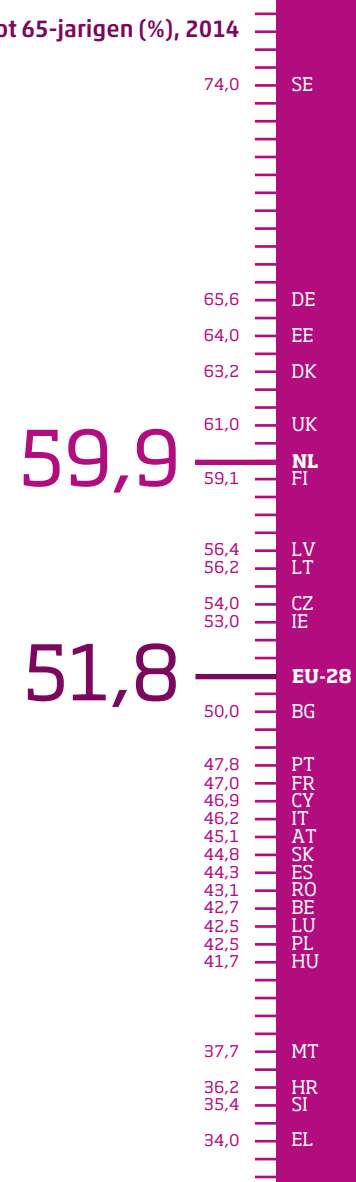
Pensioenleeftijden, 2015

62 jaar
in Malta

67 jaar
in Griekenland

14. Arbeidsdeelname ouderen

In Nederland is de arbeidsparticipatie van 55- tot 65-jarigen sinds de jaren negentig opgelopen. Dit komt mede door de instroom van jongere generaties vrouwen, die steeds vaker werken. Ook stromen steeds minder mannen tussen 55 en 65 jaar uit vanwege vervroegde pensionering of arbeidsongeschiktheid. Deze ontwikkeling kan niet los gezien worden van de voortschrijdende vergrijzing in Nederland. In andere Europese landen zijn vergelijkbare ontwikkelingen zichtbaar.

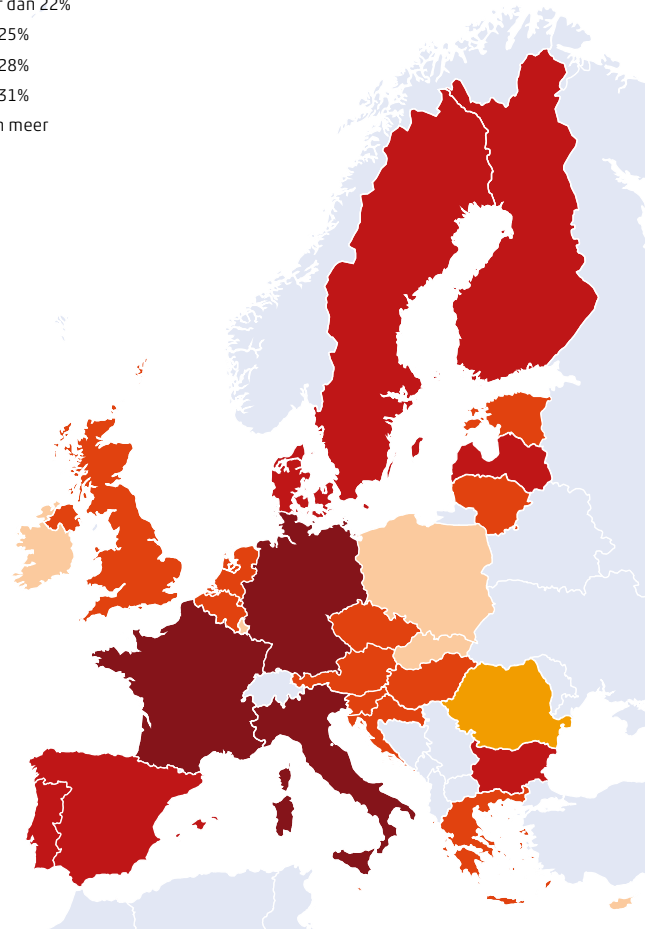
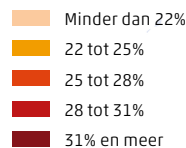

In de Europese Unie werkt in 2014 iets meer dan de helft van de 55- tot 65- jarigen. Dat is 11 procent meer dan in 2004. In Zweden is de arbeidsparticipatie van ouderen het hoogst (74 procent). In Duitsland is de afgelopen tien jaar de arbeidsparticipatie het meest toegenomen. Ook in Nederland is de arbeidsparticipatie meer dan gemiddeld gestegen. In Griekenland en Portugal daalt de arbeidsparticipatie juist. Daar is de hoge werkloosheid als gevolg van de economische crisis mede debet aan.

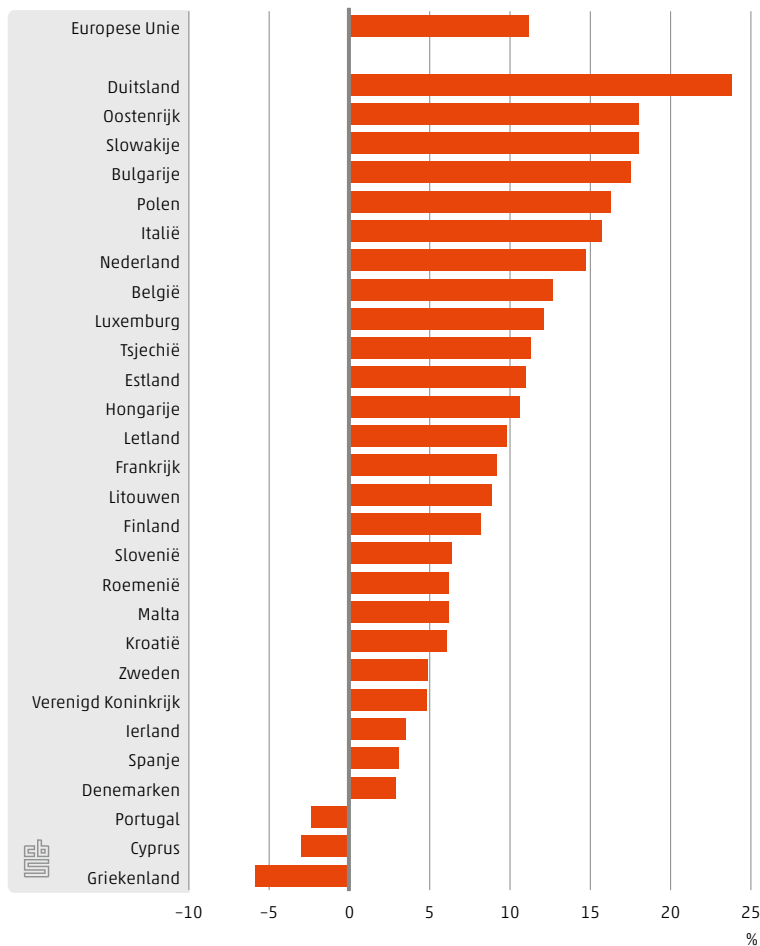
Oplopende grijze druk

De stijgende arbeidsparticipatie houdt verband met de vergrijzing in Europa. Het aantal ouderen ten opzichte van het aantal 20- tot 65-jarigen neemt toe (grijze druk). De betaalbaarheid van sociale zekerheid en pensioen-voorzieningen kan daardoor onder druk komen te staan. In de Europese Unie is de grijze druk gestegen van 24 procent in 2004 naar 28 procent in 2014. In Nederland is deze grijze druk ruim 26 procent, onder het EU-gemiddelde. Duitsland, Griekenland en Italië zitten ruim boven het EU-gemiddelde, in Polen en Ierland is de grijze druk relatief laag. In deze landen is de vrucht-

14.1 Aantal 65-plussers per honderd 20- tot 65-jarigen, 2014

14.2 Groei arbeidsparticipatie 55- tot 65-jarigen, 2004-2014

baarheid lang hoog gebleven, met een gunstiger grijze druk als bijeffect.

Pensioenleeftijden omhoog

Ter vermindering van de oplopende druk op de sociale zekerheid zijn in Nederland de afgelopen jaren tal van maatregelen genomen om de arbeidsparticipatie van ouderen te verhogen, onder meer door de vervroegde uitstroom te beperken. In 2006 is de fiscale bijdrage aan VUT- en prepensioenregelingen afgeschaft, en vanaf 2013 gaan de AOW- en pensioengerechtigde leeftijd versneld omhoog tot 67 jaar in 2021. Ook andere EU-landen voeren een dergelijk beleid. In Duitsland zijn maatregelen genomen waardoor doorwerken tot 67 jaar gestimuleerd wordt. In België ligt de pensioenleeftijd lager dan in Nederland, maar ook daar zijn maatregelen getroffen waardoor de pensioenleeftijd omhoog schuift.

Risico op armoede, 2013

A photograph of a man in a grey suit and tie playing a white and gold accordion on a city sidewalk. To his left is a blue and white plaid shopping cart on wheels. Further left is a bronze statue of a man in a military-style uniform standing on a pedestal. The background features a modern building with large glass windows reflecting the street scene.

10%
van de Nederlanders

16%
van de Europeanen

15. Armoederisico

Een van de doelstellingen van de Europa 2020-strategie is het terugdringen van armoede en sociale uitsluiting. In 2013 liepen circa 123 miljoen inwoners van de Europese Unie het risico hiermee te maken te krijgen, een kwart van de bevolking. In Nederland is dit 16 procent. Hoe verschillen armoederisico's en sociale uitsluiting in de landen van de Europese Unie?

Personen in een huishouden met een inkomen onder de Europese armoedegrens – een inkomen lager dan 60 procent van het doorsnee huishoudensinkomen in het desbetreffende land – lopen een armoederisico. Van sociale uitsluiting is sprake als de huishoudensleden die kunnen werken grotendeels economisch inactief zijn (lage werkintensiteit), of als er financiële beperkingen zijn. Volgens deze drie criteria heeft in Nederland bijna één op de zes personen een risico op armoede of sociale uitsluiting.

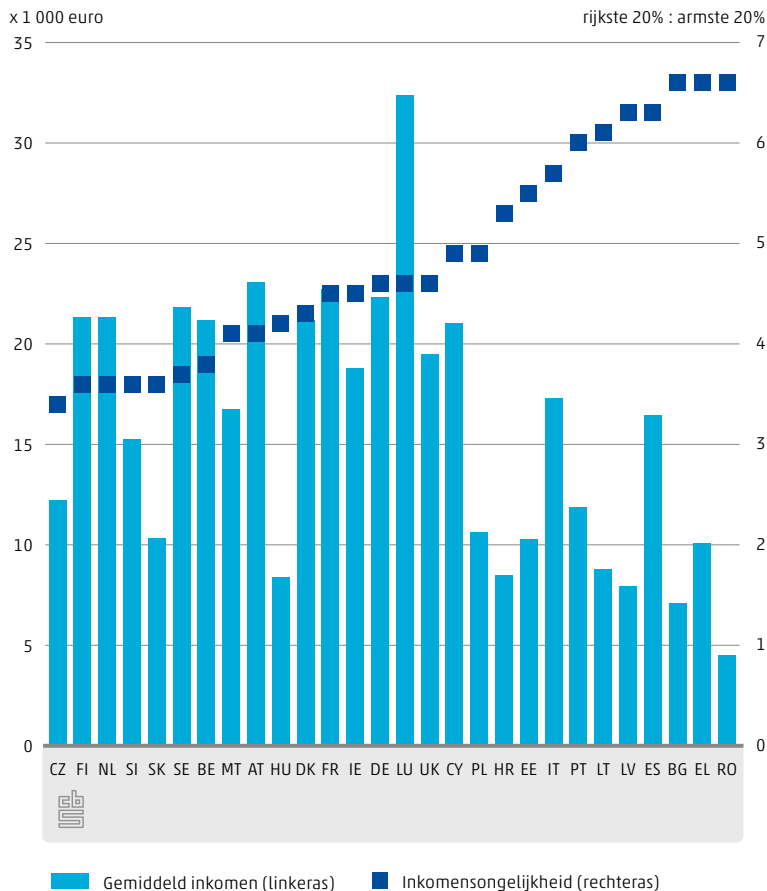
Armoedever verschillen relatief klein

Het percentage inwoners met een armoederisico varieert in 2013 van 8,6 procent in Tsjechië tot ruim 23 procent in Griekenland. Nederland kent met 10,4 procent risico-armen het op één na laagste percentage. De verschillen tussen de lidstaten zijn relatief gering, omdat de armoedegrens per land wordt vastgesteld en afhangt van het welvaartsniveau. Met ruim 9 procent heeft Nederland een gemiddeld aandeel inwoners met een lage werkintensiteit. Financiële beperkingen zoals niet jaarlijks een week op vakantie kunnen gaan of achterstanden hebben bij de betaling van de maandelijkse woonlasten komen in Nederland bij 2,5 procent van de bevolking voor. In de

15.1 Aandeel bevolking met risico op armoede of sociale uitsluiting (%), 2013

	Risico op armoede	Ernstige financiële beperkingen	In huishouden met lage werkintensiteit
Tsjechië	8,6	6,6	6,9
Nederland	10,4	2,5	9,3
Finland	11,8	2,5	9,0
Zweden	14,8	1,4	7,1
Frankrijk	13,7	5,1	7,9
Oostenrijk	14,4	4,2	7,8
Denemarken	12,3	3,8	12,9
Luxemburg	15,9	1,8	6,6
Slowakije	12,8	10,2	7,6
Duitsland	16,1	5,4	9,9
Slovenië	14,5	6,7	8,0
België	15,1	5,1	14,0
Estland	18,6	7,6	8,4
Malta	15,7	9,5	9,0
Verenigd Koninkrijk	15,9	8,3	13,2
Polen	17,3	11,9	7,2
Spanje	20,4	6,2	15,7
Portugal	18,7	10,9	12,2
Cyprus	15,3	16,1	7,9
Italië	19,1	12,4	11,0
Ierland	14,1	9,9	23,9
Litouwen	20,6	16,0	11,0
Kroatië	19,5	14,7	14,8
Hongarije	14,3	26,8	12,6
Letland	19,4	24,0	10,0
Griekenland	23,1	20,3	18,2
Roemenië	22,4	28,5	6,4
Bulgarije	21,0	43,0	13,0

15.2 Gemiddeld inkomen¹⁾ en inkomensongelijkheid²⁾, 2013

¹⁾ Gestandaardiseerd besteedbaar inkomen, gecorrigeerd voor nationale verschillen in koopkracht (PPP).

²⁾ Verhouding tussen rijkste 20% en armste 20% van de bevolking.

lidstaten varieert het aandeel van 1,4 procent in Luxemburg tot 43 procent in Bulgarije.

In landen waar veel mensen onder de armoedegrens leven en sociaal uitgesloten zijn, is de inkomensongelijkheid vaak groot. In Nederland heeft de hoogste 20 procent inkomensgroep gemiddeld ruim 3,5 keer zoveel inkomen als de laagste 20 procent. Alleen in Tsjechië is de ongelijkheid nog iets minder. Ook in Slovenië, Slowakije en de Scandinavische lidstaten Zweden en Finland is betrekkelijk weinig ongelijkheid. In andere lidstaten, vooral in het oosten en in het zuiden van Europa, zijn de inkomensverschillen naar verhouding groot.

In lidstaten met verhoudingsgewijs lage gemiddelde inkomens – zoals de voormalige Oostbloklanden en de Zuid-Europese landen – zijn de inkomensverschillen doorgaans groot. Uitzonderingen zijn Tsjechië, Slovenië en Slowakije, met zowel geringe inkomens als een lage inkomensongelijkheid. Van de oude lidstaten hebben de Angelsaksische landen relatief hoge inkomens. Maar er zijn ook grote verschillen tussen rijk en arm vanwege een sober vangnet aan uitkeringen, zoals in het Verenigd Koninkrijk.

4%
aandeel in bbp EU

7^e
economie van de EU

Nederlandse economie, 2014

16. Economische groei

Nederland is één van de rijkste landen in de Europese Unie. Toch hebben we de laatste jaren niet zo goed gepresteerd vergeleken met andere Europese landen. In de periode 2008–2014 is de Nederlandse economie gekrompen. Een aantal grote economieën – Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Zweden – groeide in deze periode wel. Hoe heeft de Nederlandse economie zich ontwikkeld sinds de crisis in 2008?

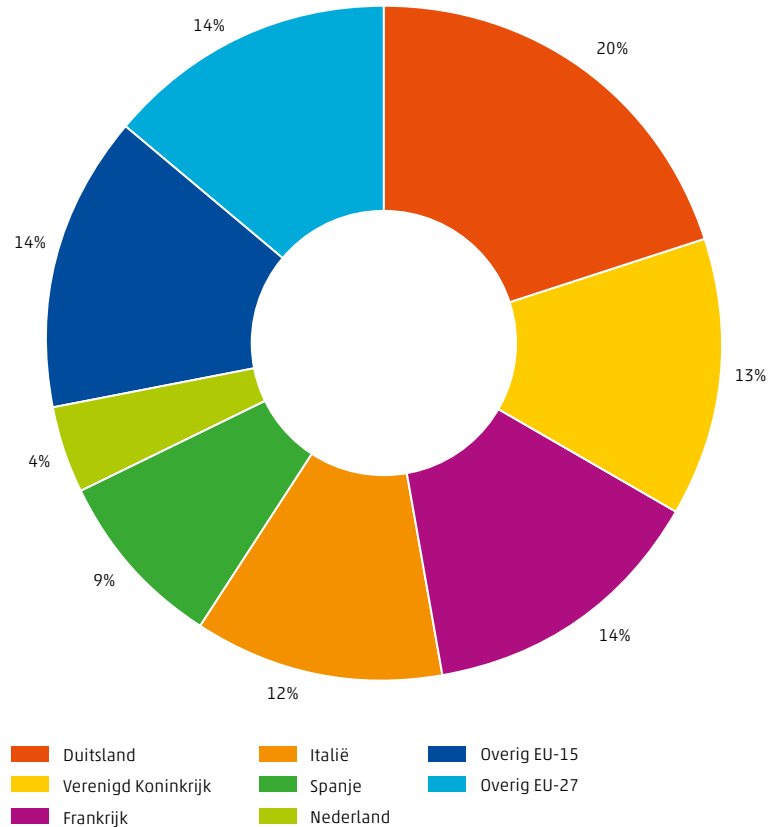
Nederland is de zevende economie van de Europese Unie gemeten naar de omvang van het bruto binnenlands product en draagt ruim 4 procent bij aan het Europese bbp. Duitsland is met een aandeel in het Europese bbp van 20 procent de grootste economie, gevolgd door Frankrijk (14 procent) en het Verenigd Koninkrijk (13 procent).

Nederland één van de rijkste landen

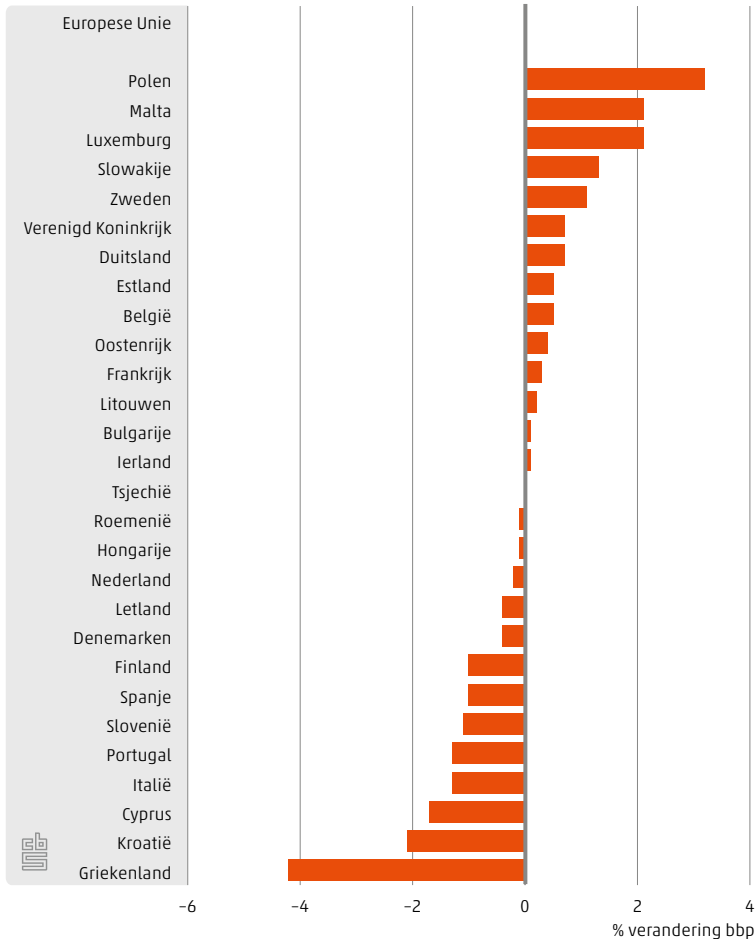
Het bbp per hoofd van de bevolking in de later toegetreden landen ligt nog steeds veel lager dan in de oudere EU-landen. Bulgarije en Roemenië staan het laagst op de ranglijst van het bbp per hoofd. De Oost-Europese landen met de hoogste inkomens per hoofd zijn Tsjechië (plaats 16) en Slovenië (17), beide staan nog boven Portugal (18).

Het Nederlandse bbp per hoofd van de bevolking, 36 duizend gestandaardiseerde euro's (2014), is een van de hoogste van de EU. In Ierland is het welvaartsniveau net zo hoog. Het Luxemburgse bbp per hoofd – met 74 duizend euro het hoogste van de EU – is meer dan tweeënhalfmaal het gemiddelde van de EU (27 duizend euro). De hoge positie van Luxemburg komt voornamelijk door het aantrekkelijke (fiscale)

16.1 Bbp EU naar landen, 2013

16.2 Gemiddeld jaarlijkse economische groei, 2008-2014

vestigingsklimaat voor financiële instellingen en het grote aantal mensen dat in Luxemburg werkt, maar daar niet woont.

In maar liefst dertien EU-landen, waaronder Nederland, is de gemiddelde economische groei in de periode 2008-2014 negatief. Griekenland presteert het slechtst, met een krimp van 4,2 procent per jaar. De grootste groeier is Polen, met een economische groei van 3,2 procent per jaar. Naast enkele Oost-Europese landen en Malta zijn er ook enkele rijkere landen die relatief weinig last van de crisis lijken te hebben gehad, zoals Luxemburg en Zweden.

In 2014 noteren de meeste EU-landen weer positieve economische groeicijfers. De Nederlandse economische groei komt in 2014 met 1,0 procent onder het EU-gemiddelde van 1,4 procent uit. De economieën van Luxemburg en Ierland groeien in 2014 het snelst.

A woman in a white baker's uniform and cap is shown in profile, holding a large, round loaf of bread. She is smiling slightly and looking towards the right. The background is a busy bakery with other people and various breads on display.

Broodprijzen, 2002-2014

2,8% gemiddelde
jaarlijkse stijging in EU

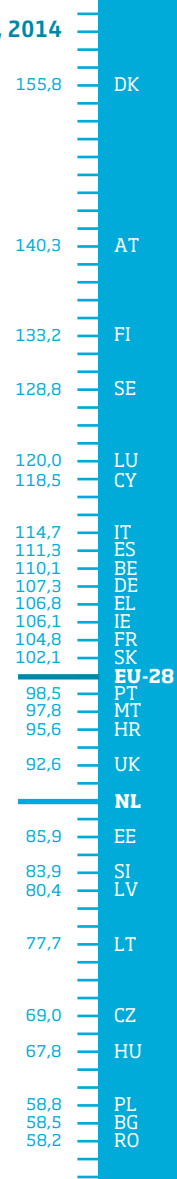
6,6% gemiddelde
jaarlijkse stijging in Letland

17. Brood- en voedingsprijzen

De prijzen van brood en graanproducten lopen in Europa fors uiteen. In het duurste land (Denemarken) is een brood bijna driemaal zo duur als in het goedkoopste land (Roemenië). In Nederland zijn brood en graanproducten relatief goedkoop. Het prijsniveau ligt 11 procent onder het Europees gemiddelde. In welke landen zijn brood en voedsel het goedkoopst? En hoe zijn deze prijzen veranderd sinds het begin van deze eeuw?

100,0

89,4

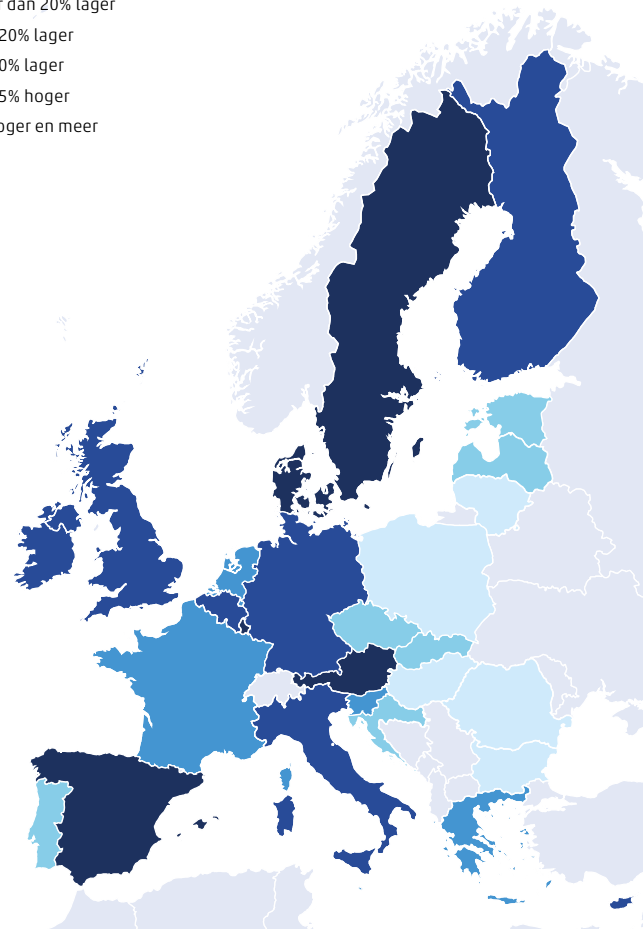
In Nederland zijn niet alleen brood en graanproducten relatief goedkoop. Over het algemeen is voedsel in Nederland 3 procent goedkoper dan gemiddeld in Europa. Alleen vlees is hier bijna 20 procent duurder. Het goedkoopste is Oost-Europa. In Polen, Roemenië en Bulgarije zijn brood en graanproducten maar liefst 40 procent goedkoper dan in Europa. In Denemarken zijn deze echter ruim de helft duurder en Oostenrijkers betalen 40 procent meer voor brood en granen. In Frankrijk en Duitsland is voedsel iets duurder dan in Nederland. In Spanje is het brood duurder, maar het vlees goedkoper.

Prijsverschillen kleiner geworden

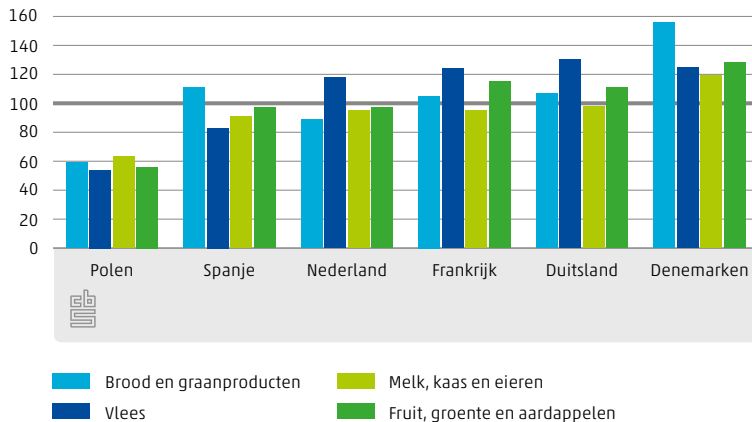
Nederland was niet altijd goedkoop. In 2003 waren brood en granen nog 5 procent duurder dan het Europees gemiddelde. Bovendien was voedsel in Oost-Europa destijds relatief goedkoper. In de meeste Oost-Europese landen (behalve Slovenië en Kroatië) waren brood en granen toen de helft goedkoper dan in Europa. In 2014 zijn deze prijsverschillen een stuk kleiner. Zo zijn brood, granen, maar ook veel andere voedingsmiddelen in Slowakije en de Baltische staten nog maar 10 tot 20 procent

17.1 Prijs van voeding ten opzichte van EU-gemiddelde, 2014

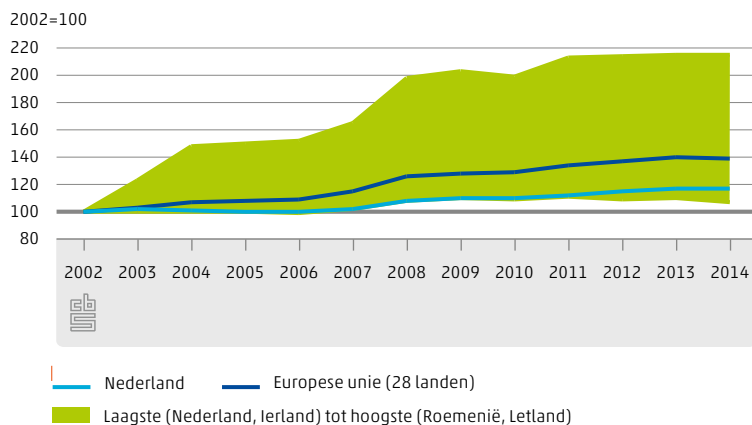
- Minder dan 20% lager
- 10 tot 20% lager
- 0 tot 10% lager
- 0 tot 15% hoger
- 15% hoger en meer

17.2 Relatieve prijs van voedingsmiddelen (EU-gemiddelde=100), 2014

17.3 Prijzen brood en graanproducten

goedkoper. Geld besparen op eten tijdens een vakantie in Oost-Europa wordt daarmee steeds lastiger.

Behalve prijsverschillen tussen landen zijn ook prijsverschillen in de tijd interessant. In Nederland zijn brood en graanproducten maar beperkt in prijs gestegen. Ten opzichte van 2002, het eerste jaar van de euro, zijn brood en granen 17 procent duurder. Dat is een prijsstijging van gemiddeld 1,3 procent per jaar. Alleen in Ierland is de gemiddelde prijsstijging lager, 0,6 procent per jaar. Gemiddeld is de prijs van brood en graanproducten in Europa met 40 procent gestegen (2002–2014). In vijf Oost-Europese landen zijn de prijzen van brood en graan zelfs verdubbeld.

Eigenwoningen Nederland, 2014

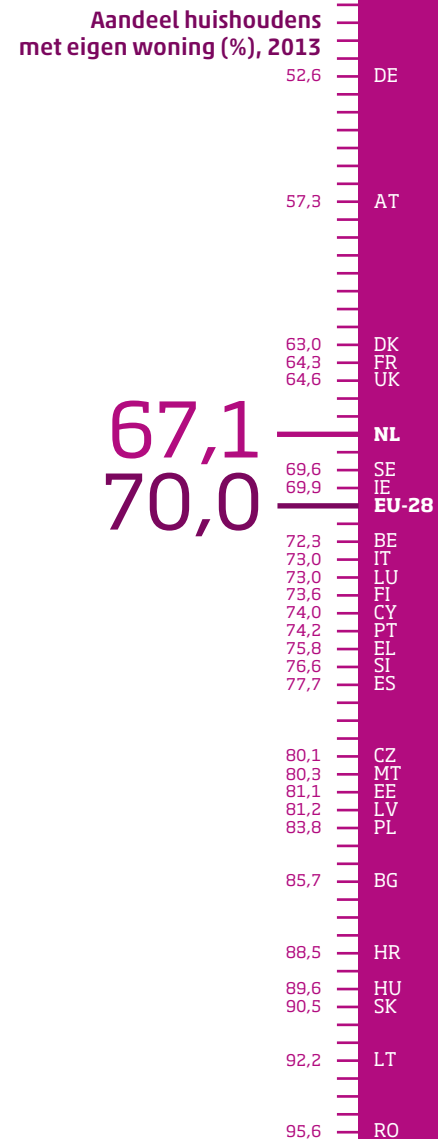
€ 650 000 000 000
totale hypotheekschuld

67%

huishoudens heeft eigen woning

18. Huizenprijzen

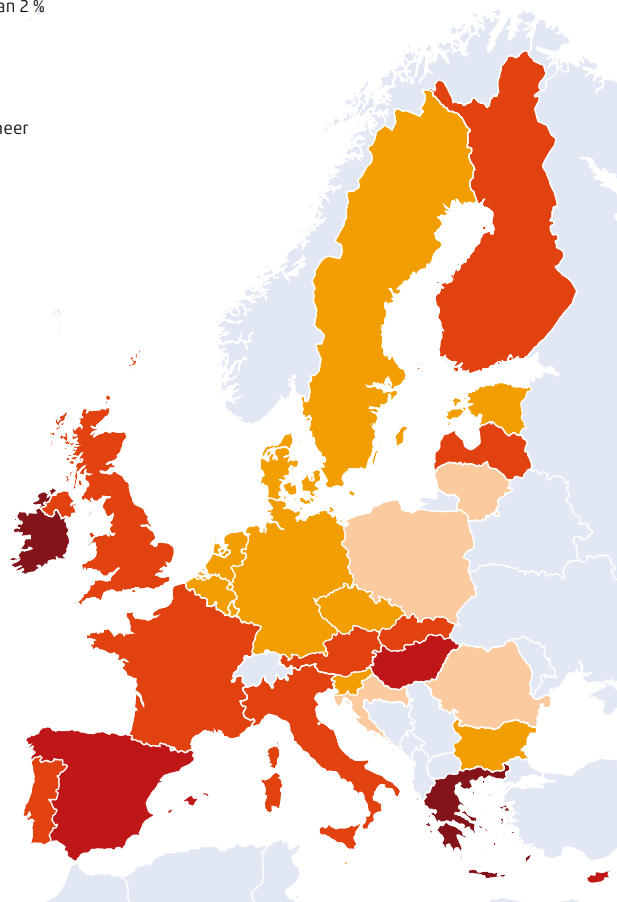
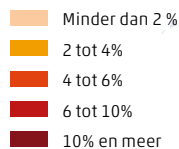
In Europa heeft 70 procent van de huishoudens een eigen woning, in Nederland zijn twee op de drie huishoudens woningeigenaren. Sinds de crisis van 2008 zijn veel huizen in waarde gedaald. In 2014 ligt de waarde van een huis in de Europese Unie nog 4 procent onder het niveau van 2008. In Nederland is het waardeverlies 19 procent.

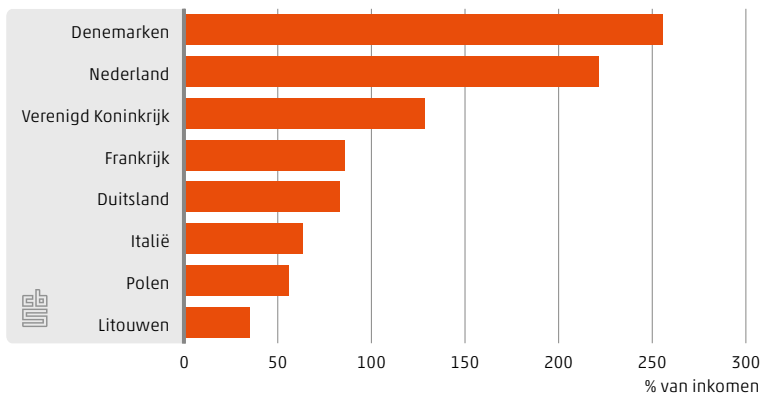
In 2014 zijn de huizenprijzen in Nederland voor het eerst sinds 2008 weer gestegen, al liggen de prijzen nog lang niet op het niveau van voor de crisis. Niet overal in Europa zijn de prijzen gedaald. In bijvoorbeeld België en Duitsland zijn de huizenprijzen ook tijdens de crisis gestegen.

Door fiscale stimuleringsmaatregelen (de aftrek van hypotheekrente) was het voor Nederlandse huishoudens jarenlang aantrekkelijk om hoge hypotheeklen af te sluiten en de aflossing uit te stellen. Hierdoor is de hypotheekschuld naar grote hoogtes gestuwd. In 2012 hadden Nederlandse huishoudens een hypotheekschuld van 671 miljard euro, het hoogste niveau ooit. Sindsdien is deze schuld met ruim 3 procent afgenomen. Nederlandse huishoudens hebben relatief hoge hypotheekschulden vergeleken met hun inkomens. In 2013 is deze schuld 2,2-maal het inkomen. In Denemarken is dit zelfs 2,6-maal het inkomen, de hoogste verhouding van alle Europese landen. Voor de Nederlandse situatie geldt dat tegenover de hoge schuld spaar- en beleggingsdepots staan. Voor de aflossing van de hypotheek aan het einde van de looptijd kan worden gespaard, zonder dat de schuld (en dus de renteaftrek) minder wordt.

18.1 Aandeel bevolking met achterstand huur of hypotheek, 2013

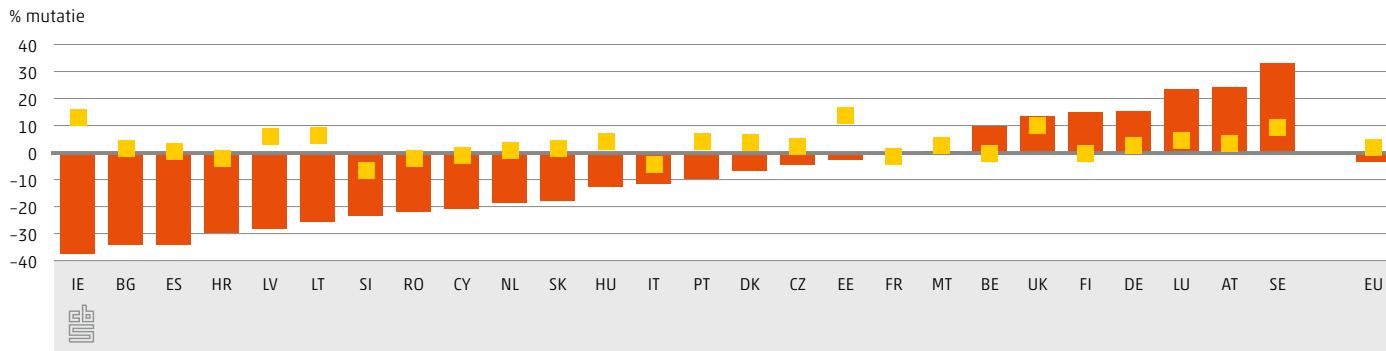

18.2 Schuld van huishoudens , 2013

Hoewel Nederlandse huishoudens een erg hoge hypotheekschuld hebben, zijn er relatief weinig mensen die de hypotheek of huur niet op tijd betalen. De meeste Nederlandse huishoudens voldoen dus netjes aan hun betalingsverplichtingen. Met name in Zuid-Europese landen hebben veel mensen betalingsachterstanden op huur of hypotheek. In deze landen zijn de huizenprijzen na 2008 het sterkst gedaald. In Oost-Europa zijn naar verhouding veel minder mensen met een betalingsachterstand, terwijl hier de huizenprijzen ook zijn gedaald. Wel steken Oost-Europeanen zich in verhouding tot hun inkomen veel minder diep in de schulden.

18.3 Prijzen van bestaande en nieuwe koopwoningen

■ Mutatie 2008-2013¹⁾

■ 2013-2014

¹⁾ Voor Italië, Oostenrijk en Roemenië vanaf 2010 in plaats van 2008.

Belastingdruk, 2013

47,6%

in Denemarken

26,9%

in Litouwen

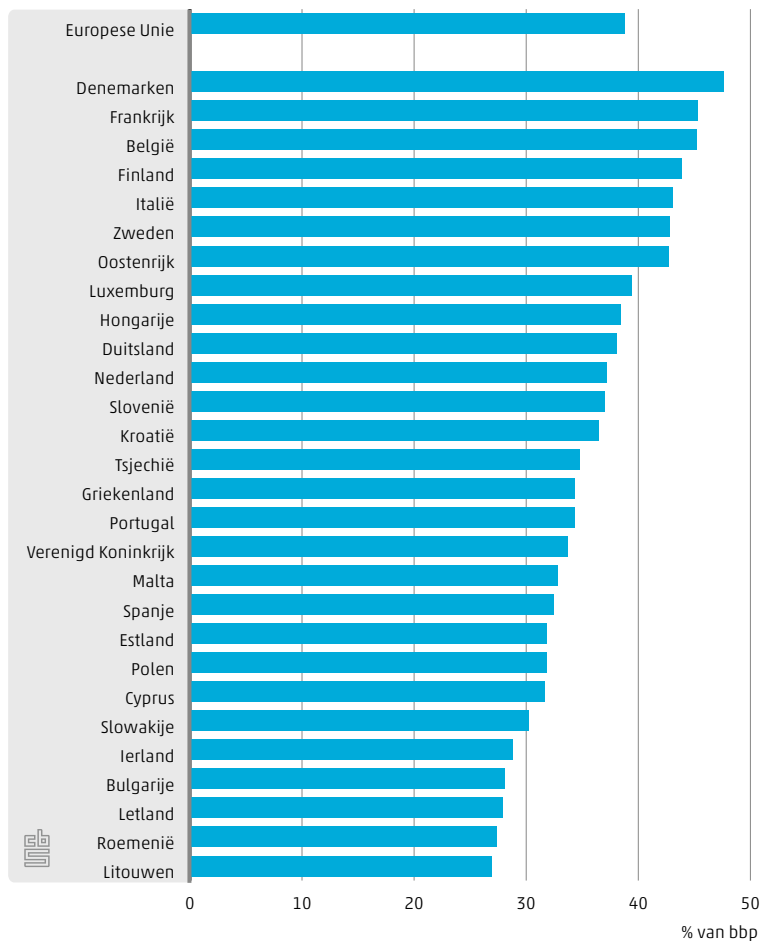
19. Overheidsfinanciën

In 2014 is het overheidstekort van de 28 landen van de Europese Unie 3 procent van het bruto binnenlands product (bbp). De schuld van deze landen komt uit op 86,8 procent van het bbp. Dit komt overeen met meer dan 12 biljoen euro. De tekorten en schulden van de diverse Europese landen verschillen echter enorm. Welke overheden hebben een overschot en welke een tekort? En welk land heft de meeste belasting?

Overheidssaldo (% bbp), 2014

19.2 Belastingen en sociale premies, 2013

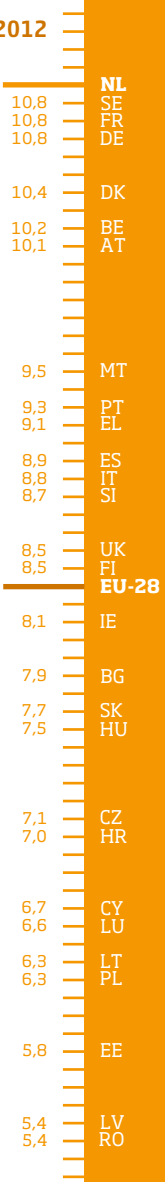
een hoge schuld, zoals Griekenland (178,6 procent van het bbp). Nederland zit met een schuld in 2014 van 68,2 procent van het bbp ruim onder het Europees gemiddelde van 86,8 procent. De schuld in ons land is ook lager dan in Duitsland. Echter, in Nederland is de schuld sinds de financiële crisis alleen maar toegenomen, terwijl de schuld in Duitsland na aanvankelijke stijgingen in 2009 en 2010 nu al twee jaar afneemt.

20. Uitgaven gezondheidszorg

De uitgaven in de gezondheidszorg zijn hoog en nemen elk jaar toe. In Nederland is de druk van de gezondheidszorg op het inkomen het hoogst van alle Europese landen. Economische groei, bevolkingsgroei en vergrijzing zijn belangrijke factoren voor de groei van de uitgaven aan gezondheidszorg. Waar zitten de verschillen tussen de landen van de Europese Unie, waar is de groei zichtbaar, en welke ontwikkelingen zetten een rem op die groei?

11,0

8,3

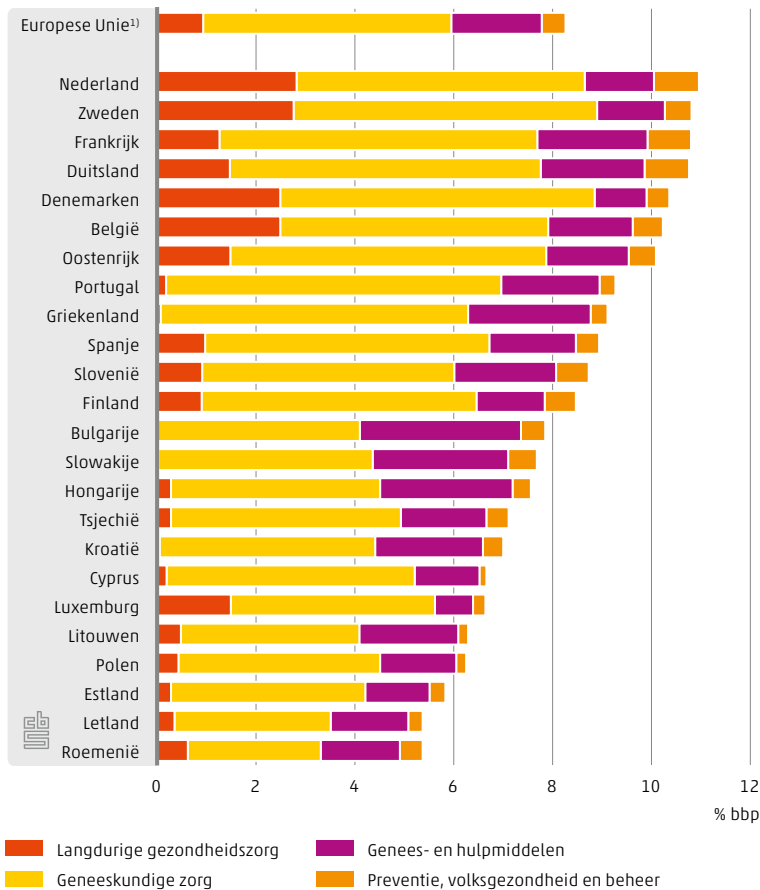
Nederland geeft in 2012 meer van het bruto binnenlands product uit aan gezondheidszorg dan andere Europese landen, te weten 11 procent. Een groep landen uit Noordwest-Europa volgt met een aandeel van de gezondheidszorg in het bbp van ook bijna 11 procent. Het laagst is de druk van de gezondheidszorg op het bbp in Oost-Europese landen. Het aandeel van de gezondheidszorg in het bbp in de 28 landen van de Europese Unie is 8,4 procent.

Dure langdurige zorg

De relatief hoge Nederlandse uitgaven komen vooral door hoge uitgaven aan langdurige zorg. Voor de vergelijking met andere landen mogen daarvan verblijf, behandeling, verpleging en persoonlijke verzorging bij worden geteld. Daarmee is in Nederland 2,8 procent van het bbp gemoeid. Alleen in Zweden is het percentage bijna net zo hoog. De uitgaven aan genees- en hulpmiddelen zijn in Nederland juist relatief erg laag.

Nederland telt meer artsen, fysiotherapeuten en verpleegkundigen dan in 2000. Waren er in 2000 nog 438 mensen op 1 arts, in 2013 is dit aantal 304. De ontwikkeling is in de meeste Europese landen vergelijkbaar. De Nederlandse

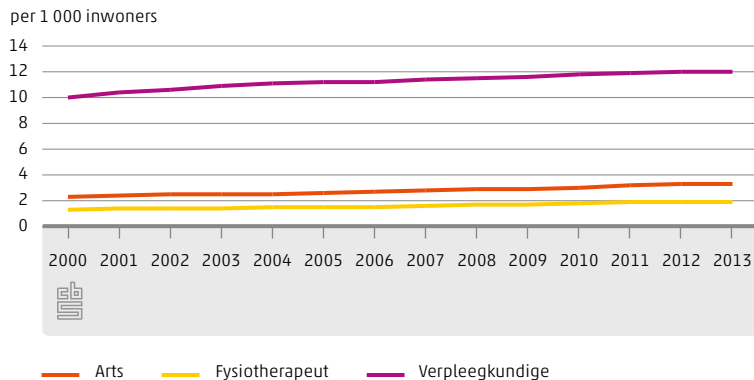
20.1 Zorguitgaven naar type zorg, 2012

Bron: Eurostat, OESO, WHO

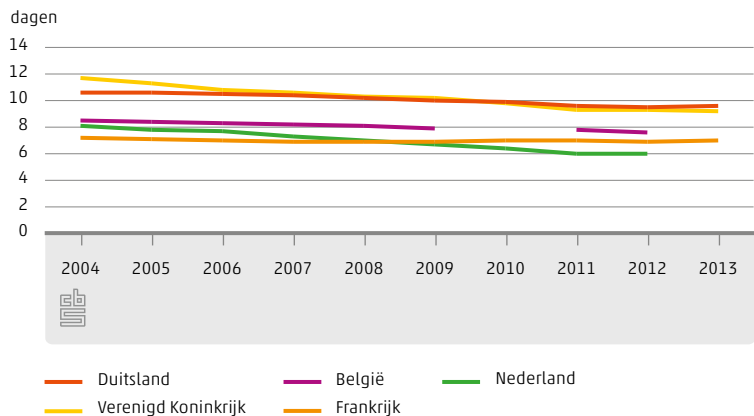
¹⁾ Exclusief Ierland, Italië, Malta en Verenigd Koninkrijk.

20.2 Aantal (para)medici in de gezondheidszorg, Nederland

zorguitgaven zijn afgeremd door ontwikkelingen in de wijze waarop de gezondheidszorg wordt verleend, bijvoorbeeld door meer dagbehandelingen en een kortere opnameduur in ziekenhuizen. In Nederland is de gemiddelde opnameduur in een ziekenhuis voor bijvoorbeeld een behandeling bij hart- en vaatziekten tussen 2004 en 2012 afgenomen van 8 dagen naar 6 dagen. In andere Europese landen is een zelfde ontwikkeling te zien, maar de daling van het aantal ligdagen is daar minder groot. Alleen in Frankrijk blijft het aantal dagen rond de 7 liggen.

20.3 Gemiddelde opnameduur bij hart- en vaatziekten

Overleden aan hart- en
vaatziekten

38 000

Nederlanders in 2014

1 900 000

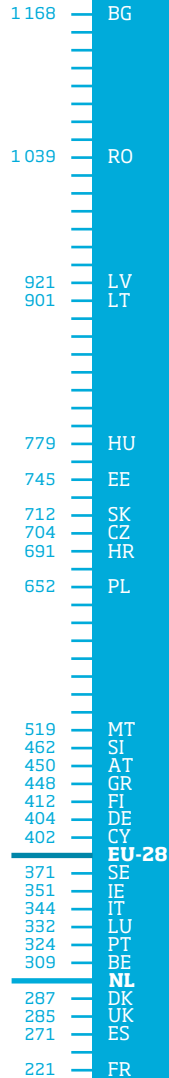
mensen in de EU in 2012

21. Sterfte aan hartziekten

Lang was de sterfte aan hart- en vaatziekten de belangrijkste doodsoorzaak in Nederland. Dat is het al jaren niet meer. Al sinds 2008 is dat kanker. In Nederland is ruim een kwart van de sterfte toe te schrijven aan hart- en vaatziekten. Hoe is dat in Europa? In welk land overlijden de minste mensen aan hart- en vaatziekten? En hoe doet Nederland het op het gebied van roken en overgewicht, risicofactoren voor hart- en vaatziekten?

394

289

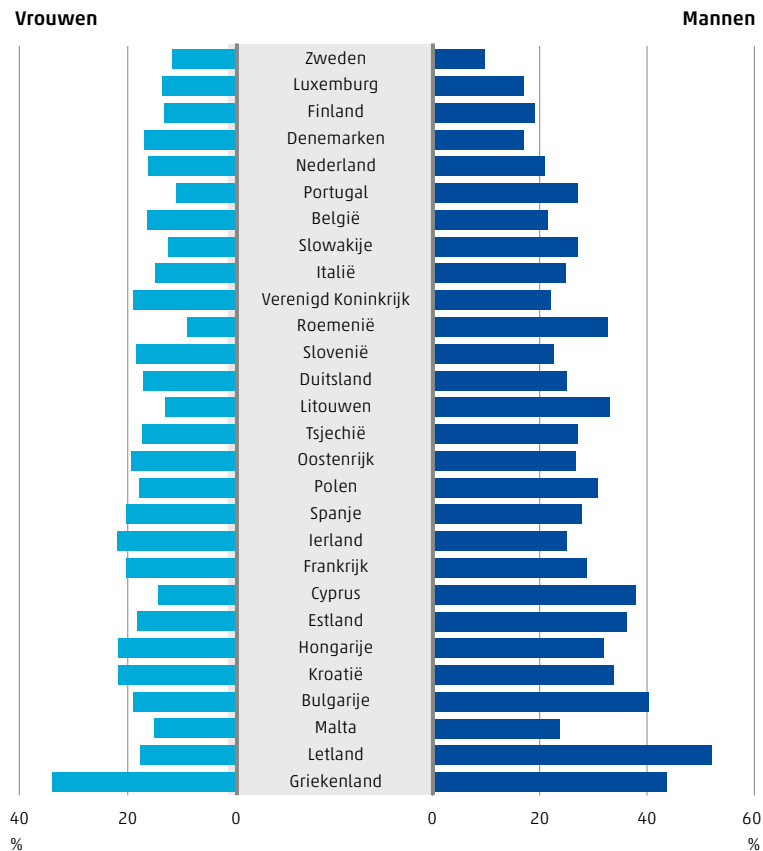
In Nederland overleden in 2012 289 mensen per 100 duizend inwoners aan hart- en vaatziekten. Nederland behoort daarmee tot de landen met de laagste sterfte aan deze ziekten. In Nederland overlijden meer mannen dan vrouwen aan hart- en vaatziekten. Dat was ook zo in de gehele Europese Unie, waar 462 mannen per 100 duizend inwoners tegen 340 vrouwen per 100 duizend inwoners overleden.

Sterfte aan hartinfarcten

Aan het acuut hartinfarct, één van de belangrijkste hartvaatziekten, overleden in Nederland 45 mensen per 100 duizend inwoners. In Frankrijk overleden de minste mensen aan een acuut hartinfarct, in Oost-Europa en Finland de meeste mensen. Malta is met 142 sterfgevallen per 100 duizend inwoners het land met de hoogste sterfte aan een acuut hartinfarct. Het gemiddelde voor de EU is 53 sterfgevallen per 100 duizend inwoners.

Roken en ernstig overgewicht zijn twee van de belangrijkste risicofactoren voor hart- en vaatziekten. Op deze terreinen doen Nederlanders het beter dan vele andere Europeanen. Bijna één op de vijf Nederlanders rookt dagelijks en bijna één op de acht Nederlanders heeft ernstig

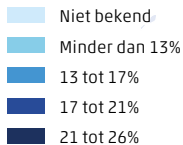
21.1 Dagelijkse rokers (15 jaar en ouder), 2014¹⁾

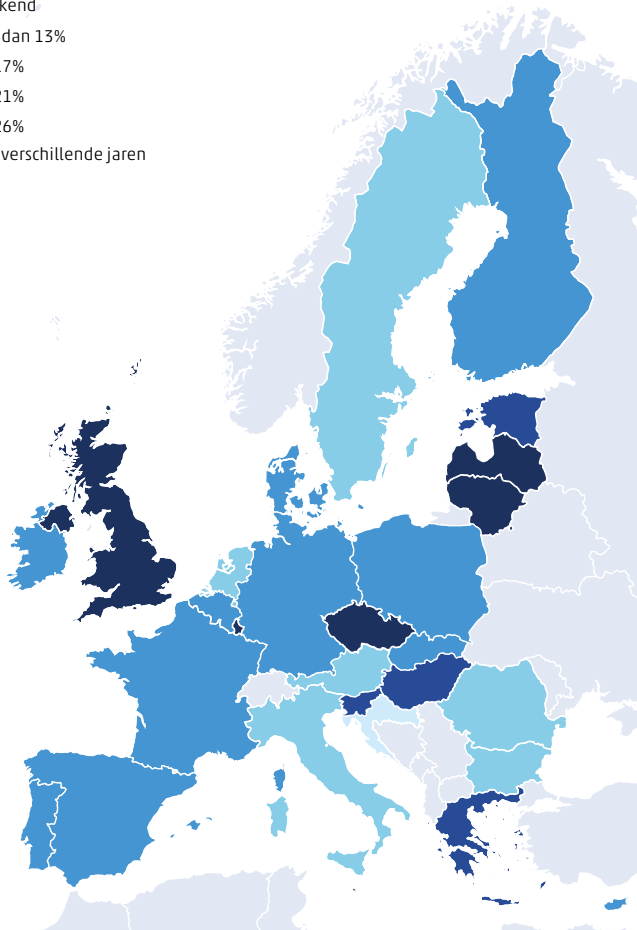
Bron: OESO, behalve Kroatië (WHO), Bulgarije, Cyprus, Malta, Oostenrijk en Roemenië (Eurostat).

¹⁾ Bulgarije, Cyprus, Malta, Oostenrijk en Roemenië: 2008.

21.2 Personen (20 jaar of ouder) met ernstig overgewicht¹⁾

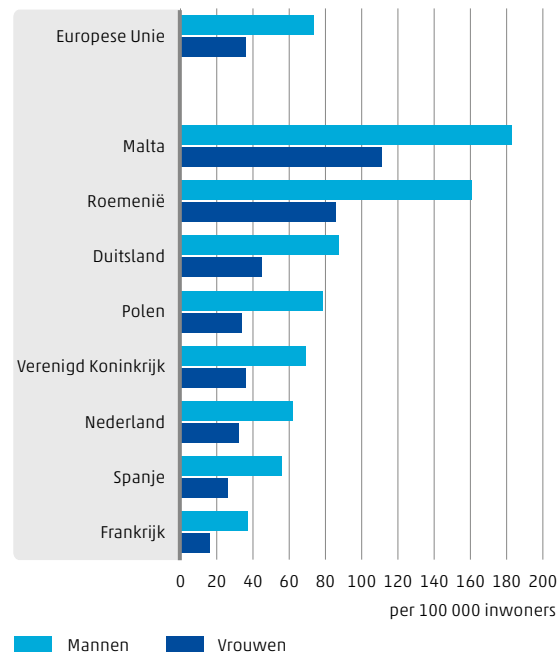
¹⁾ Cijfers voor verschillende jaren

overgewicht. Dat is veel minder dan gemiddeld in de Europese Unie.

Obesitas is vooral een probleem in Letland en het Verenigd Koninkrijk. Onder Roemenen komt ernstig overgewicht het minst vaak voor.

21.3 Overledenen aan acuut hartinfarct, 2012

105 080

volgers op Twitter

3 800

datasets in StatLine

50

video's op CBS-YouTube

22. Bron: CBS

In deze publicatie laat CBS zien hoe Nederland ervoor staat in Europa. Daarvoor gebruiken we naast cijfers van Eurostat ook veel cijfers van CBS zelf. De grafieken, tabellen, kaarten en teksten in dit boek vormen slechts de etalage: er is nog veel meer te krijgen.

www.cbs.nl

CBS publiceert dagelijks informatie over wat er feitelijk gebeurt in Nederland. Het geeft een beeld van hoe we in Nederland leven: het werk dat we doen, de zorg die we delen en wat er in onze boodschappenkar zit. Cijfers en publicaties zijn te vinden op www.cbs.nl. Daar is ook *Nederland langs de Europese meetlat 2016* als PDF te downloaden.

@statistiekcbs en

facebook.com/statistiekcb

Om zijn cijfers nog toegankelijker te maken, verspreidt CBS ze ook via social media. Iedereen die altijd de laatste cijfers bij de hand wil hebben, kan CBS volgen op Twitter. Via [@statistiekcb](https://twitter.com/statistiekcb)s twittert CBS eigen nieuws, cijfers bij de actualiteit en leuke weetjes.

Ook op Facebook (facebook.com/statistiekcbs) staat actuele informatie.

[Youtube.com/statistiekcb](https://youtube.com/statistiekcb)

Op dit YouTube-kanaal staan zo'n vijftig filmpjes met onder meer uitleg over statistische begrippen zoals inflatie en maatschappelijke ontwikkelingen zoals vergrijzing. Daarnaast zijn er ook videoregistraties van persconferenties te vinden.

opendata.cbs.nl/dataportaal/portal.html

CBS lanceerde medio 2014 de Open data-portal, waarin alle 3 800 dataverzamelingen uit de CBS-databank Statline als open data vrij beschikbaar zijn.

opendata.cbs.nl/dataportaal/index.html

Inmiddels is er ook een webapp voor StatLine op basis van Open data beschikbaar. Dit is een applicatie die alle tabellen uit StatLine in grafiek- of kaartvorm laat zien. Met twee klikken krijgen gebruikers een grafiek op hun scherm, maar de webapp kan uiteraard ook cijfers in tabelvorm tonen.

www.corporate.cbs.nl

Op CBS corporate nieuws publiceert CBS actuele artikelen over onder andere nieuwe dienstverlening, nieuwe producten, internationale ontwikkelingen en evenementen van CBS. De webapp is gemaakt voor de externe relaties van CBS, waaronder bedrijven, overheid, journalisten, studenten en ieder ander die geïnteresseerd is in nieuws over CBS. Artikelen zijn makkelijk te filteren, te doorzoeken en te delen.

506 847 612

inwoners EU op 1 januari 2014

16 900 726

inwoners Nederland op 1 januari 2015

Voor wat er feitelijk gebeurt

